

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Економіки та менеджменту
Бухгалтерського обліку та аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до дипломної роботи

магістра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: ***Спрощена система обліку, звітності й оподаткування
та можливості її удосконалення
(на прикладі ТОВ «Аквастрада»)***

Виконала: студентка 6 курсу, групи ПОмз-61
напряму підготовки

071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Міляк І.Я.

(прізвище та ініціали)

Керівник ***д.е.н., проф. Павликівська О.І.***
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль ***к.е.н., доц. Снівак С.М.***
(прізвище та ініціали)»

м. Тернопіль – 2019

АНОТАЦІЯ

Міляк І.Я. Спрощена система обліку, звітності й оподаткування та можливості її удосконалення (на прикладі ТОВ «Аквастрада»). – Рукопис.

Дипломна робота за спеціальністю 071 - Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Дипломну роботу присвячено теоретичним і практичним питанням обліку та аналізу на підприємствах малого бізнесу. Уточнено економічну сутність категорій “мале підприємство”, “малий бізнес”. Запропоновано основні напрями удосконалення методики обліку на підприємствах малого бізнесу. Систематизовано фактори, які впливають на вирішення облікових задач для одержання достовірної і своєчасної інформації про операції на підприємствах малого бізнесу. Розроблено рекомендації з впровадження автоматизованої системи обліку на малих підприємствах.

Ключові слова: бухгалтерський облік, розрахунки, малі підприємства, оподаткування.

ЗМІСТ

Вступ	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
1.1. Особливості організаційно-правової діяльності малих підприємств	9
1.2. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва	15
1.3. Державне регулювання малого бізнесу в Україні	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЗА СПРОЩЕНОЮ СИСТЕМОЮ	
2.1. Організація спрощеного обліку	38
2.2. Особливості поточного обліку	42
2.3. Облік капіталу та зобов'язань	55
2.4. Узагальнення інформації у звітності	58
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛІННІ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
3.1. Організація аналізу СМП	60
3.2. Використання аналітичної інформації в процесі прийняття рішень	64
РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АКВАСТРАДА»	
4.1. Оцінювання динаміки результатів	66
4.2. Аналіз прибутку підприємства	71
РОЗДІЛ 5. ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТОВ «АКВАСТРАДА»	
5.1. Розрахунок показника загальної рентабельності	75
5.2. Розрахунок часткових показників рентабельності	76
РОЗДІЛ 6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	
6.1. Організація служби охорони праці на підприємстві	79
6.2. Виконання завдань щодо захисту запасів продовольчих і промислових товарів від забруднення радіоактивними, отруйними речовинами і бактеріальними засобами	85
Висновки і пропозиції	94
Список використаних джерел	97

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Протягом довгого історичного періоду економісти, історики й політичні діячі всіляко применшували роль малого бізнесу в економіці. Окрім того, незважаючи на внесок працівників малих підприємств у розвиток суспільства, донедавна до них ставилися без належної поваги. Хоча еволюція вільної ринкової економіки створила чимало можливостей для всіх видів підприємницької діяльності, проте спочатку малий бізнес не мав особливих переваг. Але прогресивні політики усвідомили, що ринкова економіка сприятиме конкурентоспроможності вітчизняних виробників, матиме вирішальний вплив на всю економіку, хоча, водночас, висловлювали побоювання щодо закриття державних підприємств і втрати робочих місць через банкрутство неприбуткових підприємств.

Кількісне зростання малих підприємств та ефективність їх діяльності в значній мірі залежать від організаційно-правового та інформативно-аналітичного забезпечення, основу якого складає створення стабільної законодавчої бази, єдиної податкової політики, належної організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Над проблемами ведення і організації обліку на підприємствах малого бізнесу працювали такі вчені: Ф.Бутинець, Д.Костюк, С.Питель, М.Дупай, П.Денчук, К.Ляпіна, М.Матвіїв, П.Хомин, О.Савченко, О.Блінова, В.Герасимчук, О.Кузьмін, С.Реверчук та ряд інших.

Насамперед, слід зазначити, що малий і середній бізнес в перехідних економіках виконує низку специфічних соціально-економічних функцій: сприяння процесам демонополізації, приватизації та роздержавлення економіки, вивільнення великих підприємств від виробництва нерентабельної для нього дрібносерійної та штучної продукції, збільшення тим самим ефективності їхньої діяльності, підвищення гнучкості виробництва, зменшення комерційного ризику; забезпечує стабільність

суспільства, всебічне сприяння розвитку людського капіталу; забезпечення додаткових робочих місць, надання роботи працівникам, вивільненим в ході реструктуризації великих підприємств; залучення до економічного обороту матеріальних, природних, фінансових, людських та інформаційних ресурсів, які „випадають” з поля зору великих компаній; поліпшення становища на ринках шляхом забезпечення еластичності їхньої структури, врегулювання попиту, пропозиції і цін; сприяння процесу демократизації суспільства, раціоналізації системи економічної організації та управління.

Отже, малий бізнес покликаний відіграти в трансформаційній економіці важливу системоутворюючу роль, і його збалансований розвиток є стратегічно важливим завданням.

Практика показує, що започаткування власного бізнесу, окрім складності вибору напряму діяльності, та формулювання цілей фірми змушують проходити багатоступеневу систему реєстрації та започатковувати самостійну діяльність під наглядом численних контролюючих і фіскальних органів, а часто-густо – і „самодіяльних” угруповань.

Актуальність даної теми визначається не лише через існування різних думок щодо недоліків, труднощів, механізмів та перспектив розвитку малого бізнесу в Україні, але й через ряд новітніх реалій в економіці країни в цілому, особливості інтеграційних та інвестиційних процесів.

В Україні настільки часто змінюються законодавчі акти, які регулюють діяльність та систему обліку на малих підприємствах, тому метою даної роботи є узагальнення теоретичних викладок щодо розвитку малих підприємств в умовах перехідної економіки та визначення їх місця в економіці нашої країни, а також, вивчення методики обліку, аналізу і аудиту та їх специфіки на підприємствах малого бізнесу.

Відповідно до поставленої мети у випускній роботі визначено й вирішено такі завдання:

- вивчити й дослідити умови становлення та етапи історичного розвитку малих підприємств;
- опрацювати та узагальнити світовий досвід вирішення теоретичних і практичних питань методики й організації бухгалтерського обліку для формування інформаційної бази управління підприємством;
- визначити структурну побудову бухгалтерського обліку на малих підприємствах;
- запропонувати збалансовану систему показників для інформаційного забезпечення системи управління малим підприємством;
- запропонувати і обґрунтувати комплекс вимог до вихідної інформації системи бухгалтерського обліку з метою управління підприємством.

Предметом дослідження є діюча методика обліку, аналізу і аудиту на підприємствах малого бізнесу, механізми формування, функціонування та розвитку малих підприємств на сучасному етапі розвитку.

Об'єктом дослідження є система обліку, аналізу і аудиту на ТОВ «Аквастрада».

Методи дослідження. Теоретичною основою цього дослідження є низка загальнонаукових методів, що базуються на діалектичному методі пізнання та об'єктивних законах економіки. Зокрема, в процесі розв'язання поставлених завдань дослідження використовувались: системний і комплексний підходи, індукція, дедукція, експертних оцінок і кількісного аналізу, моделювання.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з теорії, методології та організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах, аналізу, управління, матеріали періодичних видань і науково-практичних конференцій.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення і пропозиції, використані при опрацюванні конкретних методичних рекомендацій організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах умовах застосування інформаційних систем управління на досліджуваному підприємстві.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1. Особливості організаційно-правової діяльності малих підприємств

Формування ринкової системи господарювання в Україні пов'язане зі зростанням підприємницької активності в усіх сферах економіки. Одним із перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого бізнесу.

Малий бізнес – це самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично, це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, що спрямована на реалізацію власного економічного інтересу.

Специфічними ознаками малого бізнесу є насамперед його кількісні класифікаційні параметри, які розрізняються в залежності від національних особливостей країн. Чинне законодавство України встановлює подвійне кількісне обмеження для юридичних осіб вітчизняного малого підприємництва – чисельність працюючих та обсяг річного доходу.

Малий бізнес є органічним елементом економіки. В структурі сучасної ринкової економіки малий бізнес є вихідним, найбільш чисельним, а тому і найбільш поширеним сектором економіки. За інформацією з Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України станом на 01.01.2018 року було зареєстровано 6704488 суб'єктів господарської діяльності, з них: 1405069 юридичних осіб та 5299419 фізичних осіб – підприємців. Загальна

кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання, у порівнянні з відповідним періодом минулого року, збільшилася на 204518 суб'єктів, що на 3,15 % більше ніж за відповідний період минулого року. Кількість діючих суб'єктів господарської діяльності, станом на 01.01.2018 року, становить 4046270 одиниць, що на 0,02 % більше ніж за відповідний період минулого року [18].

За останні два роки поступово відбувалось збільшення кількості юридичних осіб та зменшення фізичних осіб - підприємців. Так, у 2016 році кількість юридичних осіб збільшилася на 2,53 %, а у 2017 році – на 2,25 % і станом на 01.01.2018 року становила 1025857 одиниць. Кількість фізичних осіб - підприємців станом на 01.01.2018 року становила 3020413 одиниць, що на 0,71 % менше ніж за відповідний період минулого року [19].

За даними Держкомстату України станом на 01.01.2017 року в структурі вітчизняного підприємництва за розміром підприємництва частка малих підприємств становила 93,7 %, середніх – 5,7 % та великих – 0,6 %. Протягом 2015–2017 років ці показники не зазнали суттєвих змін [19].

Малі форми підприємництва відіграли провідну роль у створенні ефективної ринкової економіки багатьох держав світу, оскільки створюють додаткові робочі місця, скорочують рівень безробіття, що сприяє зростанню податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів внаслідок розширення кола платоспроможних осіб. За інформацією Міністерства доходів і зборів України загальна кількість платників податків, які перебували на обліку в територіальних органах Міндоходів, станом на 01.01.2018 року, становила 3853720 осіб (з яких, 1204893 юридичних осіб, 2648827 фізичних осіб), що становить 57,5 % від загальної кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання у 2012 році, або на 1 % більше ніж за звітний період минулого року (3849880 осіб). Загальна кількість платників податків, які сплачували податки, за період 2017 року становила 2528952 осіб або 66 % від загальної кількості платників податків, які перебували на обліку

в органах Міндоходів. У 2017 році загальна кількість юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які сплачували податки, становила 584340 осіб (або 23 % від загальної кількості платників податків), з яких 395096 особи обрали загальну систему оподаткування, відповідно 14872 осіб - спрощену систему оподаткування, 40516 осіб – сплату фіксованого сільськогосподарського податку .

Малі підприємства в ринковій економіці – провідний сектор, який визначає темпи економічного зростання та значно впливає на структуру і якість ВВП країни. В економічно розвинених країнах малі підприємства формують 50–70 % ВВП країни та створюють біля двох третин від загальної кількості робочих місць. Та справа не тільки в кількісних показниках, даний сектор розв'язує цілу низку економічних і соціальних проблем:

- забезпечує швидку адаптацію до зміни світової економічної кон'юнктури;
- забезпечує швидке впровадження досягнень науково-технічного прогресу;
- оперативно реагує на зміни споживчого попиту;
- розширює номенклатуру виробництва товарів і послуг;
- розвиває досконалу конкуренцію.

Завдяки малому підприємству:

- створюються нові робочі місця;
- скорочується рівень безробіття;
- знімається напруга у сфері соціально-трудоких відносин;
- підприємці отримують можливість самореалізації.

З того часу, як такі підприємства з'явилися, бути зроблено немало спроб створити якісь особливі, легші умови діяльності для малого бізнесу. Значною мірою це торкається і бухгалтерського обліку.

Перш ніж перейти до розгляду питань, що стосуються бухгалтерського обліку на малому підприємстві, необхідно з'ясувати, які саме підприємства слід вважати малими.

Межі типу підприємства залежать від законодавчо встановлених органами державної влади критеріїв (показників), що становлять суть цього поняття. Як правило, загальними показниками, на основі яких суб'єкти ринкової економіки відносяться до суб'єктів малого підприємництва, є чисельність персоналу (зайнятих працівників), розмір статутного капіталу, величина активів, об'єм обороту і ін.

Розглянемо детальніше ці критерії.

Мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 350 тисяч євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 700 тисяч євро;
- середня кількість працівників - до 10 осіб.

Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 4 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 8 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - до 50 осіб.

Середніми є підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 20 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 40 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - до 250 осіб.

Великими є підприємства, які не відповідають критеріям для середніх підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - понад 20 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - понад 40 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - понад 250 осіб.

Новоутворені підприємства під час визначення відповідності критеріям застосовують показники на дату складання річної фінансової звітності.

Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.

Так, зокрема, стаття 62 Господарського кодексу України визначає підприємство як самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами. Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом [15].

Окрім того у Методичних рекомендаціях по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджені наказом Мінфіну України від 25.06.2003 р. N 422. встановлено, що до малих

підприємств відносяться юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми і форми власності (окрім банків) з ознаками малих підприємств, а також юридичні особи (окрім бюджетних установ), які не займаються підприємницькою (комерційною) діяльністю [51].

У США не існує чітких критеріїв розподілу на малі та середні підприємства. Найбільш поширеною є класифікація, запропонована Адміністрацією малого бізнесу США. Відповідно до цих критеріїв АМБ включає в статистичні звіти в якості малих: у гуртовій торгівлі підприємства з валовим доходом до 22 млн дол. на рік, чисельністю до 100 чол., у роздрібній торгівлі – до 2 млн дол., будівництві – від 7,5 до 12 млн дол., зв'язку – від 2 до 3 млн дол., складському господарстві – до 500 чол., у різних галузях промисловості – від 250 до 1500 чол.

Канада у сфері послуг до малих відносить підприємства із чисельністю до 49 чоловік і річним валовим оборотом до 5 млн дол., у сфері виробництва – до 99 працівників та річним валовим оборотом до 10 млн дол.

Основним критерієм класифікації малих підприємств країнами ЄС є чисельність найманих працівників і річний показник валового обороту.

Юридично в Японії до малих відносять підприємства з відповідними граничними показниками чисельності працівників і розміру статутного капіталу:

- промисловості – до 300 чоловік і 2844 тис. дол.;
- в оптовій торгівлі – до 100 чоловік і 948 тис. дол.;
- у роздрібній торгівлі – до 50 чоловік і 474 тис. дол.;
- у сфері послуг – до 100 чоловік і 474 тис. дол.

Окрім того, виділяють мікропідприємства із чисельністю до 20 чоловік у промисловості та до 5 чоловік у сфері послуг і торгівлі.

У КНР до малих відносять підприємства із чисельністю до 99 чоловік. Нормативні документи Індії до мікропідприємств відносять підприємства,

вартість активної частини основних фондів яких складає до 22 тис. дол., до малих – 55 тис. дол.

У Російській федерації залежно від виду діяльності до малих відносять підприємства із чисельністю до 30 чоловік – невиробнича сфера, 50 – інші галузі виробничої сфери, 60 – наука та наукове обслуговування, 100 – промисловість і будівництво.

1.2. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Здійснюючи підприємницьку діяльність, підприємства малого бізнесу повинні сплачувати податки та соціальні платежі, вести бухгалтерський облік та подавати бухгалтерську звітність щодо фінансових результатів своєї діяльності на рівні інших суб'єктів господарювання, планувати свої доходи та витрати (податкові витрати), що для них занадто обтяжливо. Тому особливо важливим є розробка доступної для розуміння представників малого бізнесу із різного рівня освітою моделі вибору оптимальної системи оподаткування.

На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні законодавчу основу ведення малого бізнесу та застосування спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності складають:

- Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) [62];

- Закон України "Про державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні" від 22 березня 2012 р. №4618-17[36] ;

- Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [35] ;

- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", із змінами внесеними наказом Міністерства фінансів України № 1591 від 09.12.2011 р [67].

Прийняття Податкового кодексу України у 2010 р., з одного боку, стало ще одним кроком до впорядкування системи законодавства, з іншого, змінило правила регулювання системи оподаткування, а відтак, і вплив держави на бізнес.

Податкова система України передбачає два податкові режими: загальний і спеціальний. Суб'єкти малого підприємництва самостійно ухвалюють рішення про вибір податкового режиму. Як юридичні особи, так і фізичні особи-підприємці мають право вибрати для себе найекономічніше вигідний механізм сплати податків.

Порівняння витрат робочого часу і фінансових витрат, пов'язаних з виконанням обов'язкових податкових процедур на підприємствах України, що застосовують різні податкові режими, показало, що найбільші витрати мають підприємства, які платять податки по загальній системі оподаткування.

Вартість виконання податкових зобов'язань для підприємств з доходом до 1 млн. грн. є найбільшою щодо загального річного доходу - 5,3%.

Підприємства, які перейшли на спеціальний податковий режим із сплатою єдиного податку, мають якнайменші витрати часу і фінансових ресурсів. Так, витрати компаній, які мають річний дохід до 1 млн. грн., але застосовують спрощену систему оподаткування, складають 3%.

Загальний податковий режим передбачає сплату всіх видів податків і зборів, передбачених податковим законодавством України, залежно від наявності певних об'єктів оподаткування.

Суб'єкти малого бізнесу на загальному податковому режимі мають право займатися будь-яким видом діяльності (при отриманні відповідних

дозвільних документів), мати необмежену суму доходу і кількість найнятих робітників.

Для юридичних осіб, які вибрали загальний податковий режим, основним податком є податок на прибуток підприємств. Платниками цього податку є суб'єкти господарювання – юридичні особи, що здійснюють господарську діяльність, як на території України, так і за її межами; неприбуткові установи і організації у разі отримання прибутку від неосновної діяльності і т.п.

Об'єкт оподаткування – прибуток з джерелом походження з України і за її межами, яка визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг і суму інших витрат звітного податкового періоду. Податкова база – грошовий вираз прибутку як об'єкту оподаткування. Основна ставка податку з 1 січня 2014 року – 18 %.

В цілому, перевагами загального податкового режиму є:

- відсутність обмежень у видах діяльності;
- відсутність обмежень обсягу доходу і кількості працівників;
- ширша можливість планування і оптимізації оподаткування;
- можливість несплати єдиного соціального внеску фізичними особами – підприємцями за відсутності доходу.

До недоліків загального податкового режиму слід віднести:

- значні тимчасові і матеріальні витрати на виконання податкового законодавства;
- складність адміністрування;
- високе податкове навантаження;
- обов'язкова реєстрація платником ПДВ при перевищенні обороту в 300 тис. грн.

Спеціальний податковий режим у вигляді «спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності» передбачений в податковій системі

України для зниження податкового навантаження і стимулювання малого підприємництва.

За даними Міністерства податків і зборів України, в 2017 р. спеціальний податковий режим «спрощена система оподаткування, обліку і звітності» вибрали 1,3 млн. фізичних осіб-підприємців і 148,7 тис. юридичних осіб.

Спрощена система оподаткування передбачає тільки один вид податку: єдиний податок, який сплачується до місцевого бюджету. Незалежно від цього підприємці платять єдиний соціальний внесок, зараховуваний на рахунки органів Пенсійного фонду України.

Податковим законодавством України передбачені обмеження для переходу на спеціальний податковий режим, які встановлені щодо видів діяльності, чисельності найнятих робітників і доходів суб'єктів малого бізнесу. Платник податків може вибрати спеціальний податковий режим при відповідності встановленим критеріям.

Не можуть перейти на спеціальний податковий режим суб'єкти підприємництва, які здійснюють деякі види діяльності (діяльність по організації, проведенню азартних ігор, обмін іноземної валюти, виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів, діяльність у сфері фінансового посередництва і т.п.).

Суб'єкти господарювання, що застосовують спеціальний податковий режим, діляться на шість груп платників єдиного податку:

Перша група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торгових місць на ринках і/або здійснюють господарську діяльність за поданням побутових послуг населенню (ремонт взуття, трикотажних виробів, меблів, годинника і т.д.) і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 150 тис. грн. Ставка єдиного податку: у межах від 1 до 10 % розміру мінімальної заробітної плати.

За даними Міністерства податків і зборів України, на початок 2013 р. платниками першої групи зареєстровано майже 149 тис. фізичних осіб-підприємців.

Друга група – фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність за поданням послуг, зокрема побутових, платникам єдиного податку і/або населенню, виробництво і/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного бізнесу, за умови, що протягом календарного року вони відповідають сукупності наступних критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, що полягають з ними в трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 чоловік;
- обсяг доходу не перевищує 1 млн. грн.

Другу групу платників єдиного податку не можуть вибрати фізичні особи - підприємці, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди і оцінки нерухомого майна, а також здійснюють діяльність по виробництву, поставці, продажу (реалізації) ювелірних і побутових виробів з дорогоцінних металів, коштовних каменів, напівкоштовного каміння.

Ставка єдиного податку: у межах від 2 до 20 % розміру мінімальної заробітної плати.

У 2017 р. другу групу вибрали 721 тис. підприємців, що складає майже 55% від загальної кількості платників єдиного податку в Україні.

Третя група – фізичні особи-підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності наступних критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, що полягають з ними в трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 чоловік;
- обсяг доходу не перевищує 3 млн. грн.

Ставка єдиного податку: 3 % від доходу – у разі сплати податку на додану вартість; 5 % від доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

У 2017 р. третю групу вибрали 250 тис. платників єдиного податку.

Четверта група – юридичні особи-суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають наступним критеріям:

- середньоспискова чисельність працівників не перевищує 50 чоловік;
- обсяг доходу не перевищує 5 млн. грн.

Ставка єдиного податку: 3 % від доходу – у разі сплати податку на додану вартість; 5 % від доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Четверту групу в 2017 р. вибрали 149 тис. суб'єктів господарювання.

П'ята група – фізичні особи-підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності наступних критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, що полягають з ними в трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 чоловік;
- обсяг доходу не перевищує 20 млн. грн.

Ставка єдиного податку: 7 % від доходу – у разі сплати податку на додану вартість; 10 % від доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

П'яту групу платників єдиного податку в 2017 р. вибрали 27 суб'єктів підприємництва.

Шоста група – юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають сукупності наступних критеріїв:

- середньоспискова чисельність працівників не перевищує 50 чоловік;
- обсяг доходу не перевищує 20 млн. грн.

Ставка єдиного податку: 7 % від доходу – у разі сплати податку на додану вартість; 10 % від доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

На початок 2017 р. шосту групу вибрали 209 суб'єктів малого бізнесу.

Платники єдиного податку звільняються від обов'язку нарахування, сплати і представлення податкової звітності по податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб; земельного податку і т.п.

Перевагами спрощеної системи оподаткування для юридичних і фізичних осіб-підприємців є:

- простота нарахування єдиного податку,
- спрощене ведення бухгалтерського і податкового обліку;
- відносна простота заповнення і подачі податкової звітності;
- звільнення від сплати ряду податків і обов'язкових платежів;
- можливість бути платником ПДВ за власним бажанням.

Недоліками спеціального податкового режиму є:

- обмеження видів діяльності, обсягу доходу і кількості працівників;
- розмір єдиного податку для платників 1-й і 2-й груп не залежить від результатів діяльності.

Отже, досягнення оптимального рівня оподаткування можливе за умови використання всього комплексу методів податкового регулювання, при чому структура податкового механізму повинна відповідати особливостям розвитку національної економіки.

У сфері підвищення ефективності застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в першу чергу необхідно:

- зменшити витрат часу і коштів суб'єктів підприємницької діяльності на ведення податкового обліку та сплату податків;
- лібералізувати систему справляння та адміністрування податку, переглянути існуючі пільги під час сплати податків з метою створення

конкурентного ринкового середовища та рівних умов для ведення бізнесу та ін.

З метою побудови ефективної системи оподаткування малого бізнесу доцільними будуть подальші дослідження направлені на вивчення зарубіжного досвіду оподаткування малих підприємств та запровадження дієвого механізму застосування спрощених режимів оподаткування в Україні.

1.3. Державне регулювання малого бізнесу в Україні

На сьогоднішній день, в умовах фінансово-економічної кризи, наша держава саме з малими підприємствами пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці та вихід з економічної кризи. Проте, в Україні не створено сприятливого середовища для функціонування малого бізнесу, що проявляється у низці причин економічного, організаційного, правового, соціально-психологічного характеру, які стримують їх розвиток. Тому підтримка розвитку малого бізнесу, особливо в умовах подолання світової фінансово-економічної кризи, повинна бути складовою загальної системи державної політики регулювання і розвитку економіки країни в цілому.

Тому важливе значення для становлення і розвитку малого підприємництва в Україні має регуляторна політика.

Регуляторна політика у сфері малого підприємництва – це система пріоритетів і механізмів впливу держави на забезпечення комплексного й ефективного розвитку малого підприємництва. У процесі здійснення регуляторної політики у сфері малого підприємництва діяльність держави спрямована на досягнення оптимального регулювання підприємництва, усунення правових, економічних та адміністративних перешкод у реалізації права на підприємницьку діяльність.

Відносини, пов'язані з розвитком малого і середнього підприємництва в Україні, базуються на Конституції України і регулюються Господарським, Цивільним та Податковим кодексами України, Законом Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні та іншими законодавчими актами, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Складовими державної політики підтримки та розвитку малого підприємництва є: мета, основні напрями та принципи, заходи та інструменти здійснення цієї політики.

Метою державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

- 1) створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва;
- 2) забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності;
- 3) стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 4) сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки;
- 5) забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян.

Основними напрямами державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні визначено наступні:

- 1) удосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування;

2) запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві;

3) залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення постачання продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб;

4) забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо;

5) сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

6) гарантування прав суб'єктів малого і середнього підприємництва під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності;

7) сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів малого і середнього підприємництва та скороченню строку проведення таких процедур;

8) організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва;

9) впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві суб'єктами малого і середнього підприємництва новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг).

Принципами державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

1) ефективність підтримки малого і середнього підприємництва;

2) доступність отримання державної підтримки суб'єктами малого і середнього підприємництва;

3) забезпечення участі представників суб'єктів малого і середнього підприємництва, громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва, у формуванні та реалізації державної політики в зазначеній сфері;

4) створення рівних можливостей для доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва, що відповідають вимогам, передбаченим загальнодержавними, регіональними та місцевими програмами розвитку малого і середнього підприємництва, до участі у виконанні таких програм та для отримання державної підтримки;

5) ефективність використання бюджетних коштів, передбачених для виконання зазначених програм;

6) відкритість і прозорість проведення процедур надання державної підтримки;

7) доступність об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва для всіх суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Розвиток малого і середнього підприємництва забезпечують у межах своїх повноважень Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

Спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері розвитку підприємництва.

До повноважень спеціально уповноваженого органу у сфері розвитку малого і середнього підприємництва належать: внесення пропозицій щодо формування та реалізація державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва; підготовка пропозицій щодо визначення

пріоритетів і видів підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва; розроблення проектів державних програм розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення їх виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів та здійснення моніторингу виконання; внесення пропозицій щодо визначення основних фінансових, економічних, соціальних та інших показників розвитку малого і середнього підприємництва; утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів з питань розвитку малого і середнього підприємництва; формування єдиної інформаційної системи для забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва; сприяння діяльності громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва; забезпечення пропагування і популяризації підприємницької діяльності; забезпечення представництва в міжнародних організаціях, налагодження співпраці з органами влади іноземних держав щодо розвитку малого і середнього підприємництва; підготовка і публікація щороку в засобах масової інформації звітів про стан розвитку малого і середнього підприємництва в Україні та його державну підтримку, проведення оцінки фінансових, економічних, соціальних та інших показників розвитку малого і середнього підприємництва та рівня ефективності державної підтримки; методологічне забезпечення діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та сприяння розробленню і здійсненню ними заходів щодо розвитку малого і середнього підприємництва, у тому числі виконання регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва; сприяння формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва.

Державна підтримка надається суб'єктам малого і середнього підприємництва, які відповідають критеріям, встановленим частиною третьою статті 55 Господарського кодексу України. Державна підтримка передбачає формування програм, в яких визначається механізм цієї

підтримки. Програми державної підтримки розробляються та впроваджуються спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва із залученням інших центральних органів виконавчої влади та громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва. Державні програми підтримки затверджуються Кабінетом Міністрів України в установленому законом порядку.

Інфраструктурою підтримки малого і середнього підприємництва є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки.

До об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації, основним завданням яких є сприяння розвитку малого і середнього підприємництва.

Державна підтримка об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва здійснюється в рамках державних, регіональних і місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва.

Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва включає фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу (рис. 1.2).

Розглянемо детальніше кожен з наведених видів державної підтримки.

Надання *фінансової державної підтримки* здійснюється спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Українським фондом підтримки підприємництва та іншими загальнодержавними фондами, регіональними та місцевими фондами підтримки підприємництва.

Фінансова державна підтримка надається за рахунок державного та місцевих бюджетів.

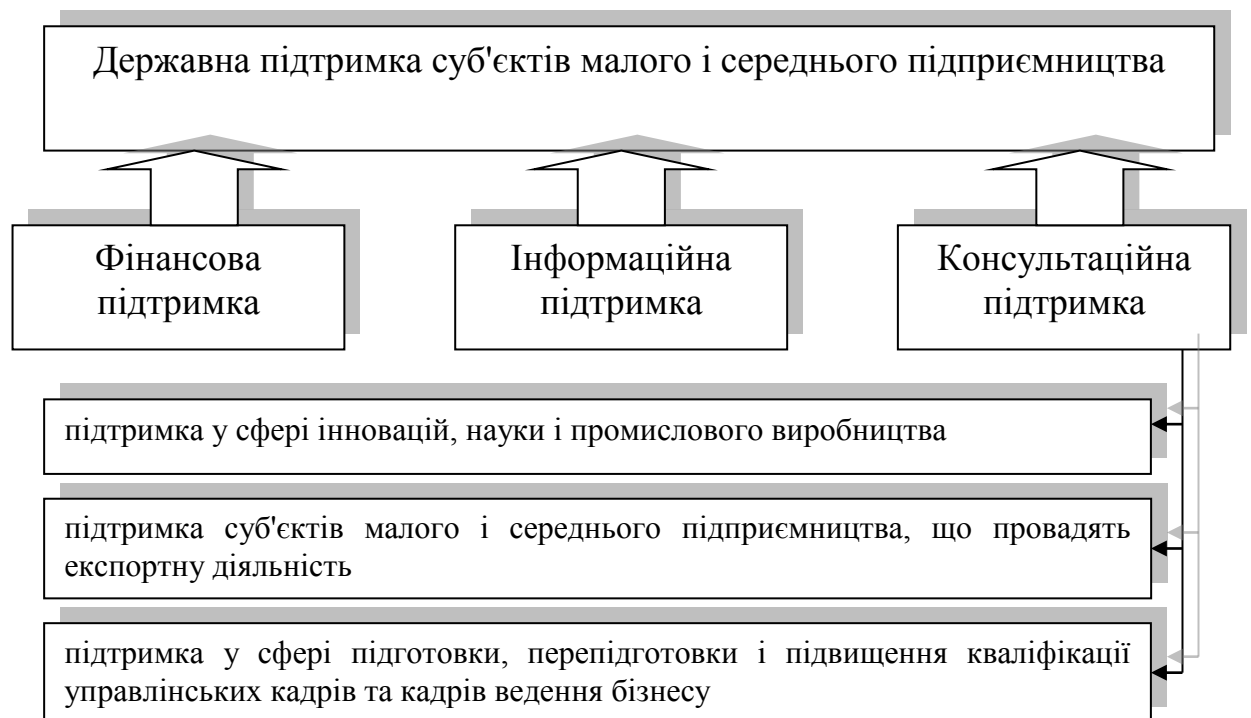

Рис. 1.2. Види державної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва

Основними видами фінансової державної підтримки є:

– часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва;

- часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями;
- надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;
- надання позик на придбання і впровадження нових технологій;
- компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами;
- фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;
- інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки.

Порядок використання коштів державного бюджету для фінансової державної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва затверджується відповідно до вимог бюджетного законодавства.

Фонди підтримки підприємництва – це неприбуткові організації, основними функціями яких є сприяння реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва шляхом залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, фінансування цільових програм та проектів. Кошти Українського фонду підтримки підприємництва, інших загальнодержавних, регіональних та місцевих фондів підтримки підприємництва формуються за рахунок бюджетних коштів, добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних. Вказані кошти спрямовуються виключно на фінансування розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва.

Інформаційна державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва може здійснюватися шляхом:

1) створення та забезпечення функціонування державних, регіональних і місцевих інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж, сприяння започаткуванню підприємницької діяльності за допомогою Інтернету;

2) надання інформації:

– про стан виконання державних, регіональних і місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва та рівень ефективності державної підтримки;

– про стан розвитку малого і середнього підприємництва;

– про об'єкти інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

– іншої інформації (економічної, правової, статистичної, виробничо-технологічної, з питань маркетингу), необхідної для забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Консультаційна державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва може здійснюватися шляхом: сприяння утворенню об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, які надають консультаційні послуги суб'єктам малого і середнього підприємництва, та забезпечення їх діяльності; спрощення доступу до інформації в режимі реального часу.

Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки і промислового виробництва може здійснюватися шляхом:

– надання фінансової підтримки для утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва, у тому числі бізнес-інкубаторів, інноваційних бізнес-інкубаторів, науково-технологічних центрів, центрів трансферу технологій;

– сприяння розвитку венчурного підприємництва;

- створення системи економічних стимулів для розвитку економіки на основі технологічних інновацій;
- передачі наукової продукції, створеної за рахунок бюджетних коштів, для її впровадження у виробництво;
- створення умов для залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва до укладення договорів субпідряду у сфері інновацій та промислового виробництва;
- стимулювання залучення іноземних інвестицій і розвитку взаємовигідної міжнародної інноваційної співпраці;
- створення умов для поширення кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами.

Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, може здійснюватися шляхом:

- сприяння просуванню на ринки іноземних держав продукції вітчизняного виробництва (товарів, робіт і послуг), об'єктів інтелектуальної власності та створення сприятливих умов для українських учасників експортної діяльності;
- співпраці з міжнародними організаціями та іноземними державами у сфері розвитку малого і середнього підприємництва;
- утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, що сприяють експортній діяльності, зокрема шляхом надання фінансової підтримки (кредитування, гарантування, страхування експортних операцій, часткова компенсація частки відсоткових ставок за кредитами для провадження експортної діяльності, часткове покриття витрат суб'єктів малого і середнього підприємництва, пов'язаних із здійсненням маркетингових заходів на зовнішньому ринку, вивченням кон'юнктури зовнішнього ринку, пошуком партнерів, просуванням товарів на нові ринки, участю у виставково-ярмарковій діяльності за кордоном, відрядженням спеціалістів для вивчення ринків іноземних держав, підготовкою,

перепідготовкою та підвищенням кваліфікації персоналу суб'єктів малого і середнього підприємництва з питань експортної діяльності);

- сприяння участі суб'єктів малого і середнього підприємництва у виставково-ярмарковій діяльності за кордоном для представлення продукції вітчизняного виробництва, у тому числі шляхом надання фінансової підтримки, надання в оренду виставкових площ, часткового покриття витрат суб'єктів малого і середнього підприємництва, пов'язаних з участю у виставково-ярмарковій діяльності за кордоном;

- сприяння поширенню за кордоном інформації про потенційні можливості вітчизняного малого і середнього підприємництва та забезпеченню доступу до іноземних інформаційних мереж для пошуку ділових партнерів.

Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу може здійснюватися шляхом:

- створення та розвитку мережі бізнес-інкубаторів;
- розроблення та виконання освітніх програм, спрямованих на підготовку, перепідготовку і підвищення рівня кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва на основі державних освітніх стандартів;

- створення умов для підвищення рівня професійних знань і ділових якостей фахівців з числа соціально незахищених верств населення;

- надання навчально-методологічної, науково-методичної допомоги суб'єктам малого і середнього підприємництва;

- сприяння участі у програмах обміну міжнародним досвідом з метою запровадження передових технологій та підвищення рівня кваліфікації персоналу суб'єктів малого і середнього підприємництва.

На жаль, в Україні певний час діяльність з підготовки та ухвалення регуляторних актів з питань підприємницької діяльності була несистемною

та непослідовною, внаслідок чого виникла неузгодженість між положеннями різних нормативно-правових документів. Саме цим зумовлений низький рівень підтримки державних рішень суб'єктами господарювання. Розглянемо та проаналізуємо статистичні дані що дають можливість оцінити рівень державної підтримки малих підприємств на сучасному етапі.

За офіційними даними, в Україні малі підприємства складають нині 93,7 % від загальної кількості усіх підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності. Так, станом на кінець 2017 року їх число склало 150,8 тис. підприємств.

Основні показники розвитку малих підприємств за 2014-2017 роки подано в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

**Основні показники діяльності малих підприємств в Україні
за 2014-2017 рр. [19]**

Показник	Роки			
	2014	2015	2016	2017
Кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	75	70	70	63
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	2152	2073,6	2070,8	2054,7
Кількість найманих працівників, тис. осіб	2067,8	1992,5	1991,1	1990,5
Середня заробітна плата по малих підприємствах, грн	950,21	1185,5	1317,7	1623,15
Частка обсягу реалізованої продукції малих підприємств до загального обсягу реалізації, %	16,7	14,2	13,8	12,2
Частка підприємств, що одержали збитки, до загальної кількості малих підприємств, %	39,9	41,4	42,5	45,6

Подані дані свідчать про погіршення даного сектора економіки. Всі показники, окрім середньої заробітної плати, яка збільшилась за аналізований період на 672,94 грн., що в більшій мірі зумовлено зростанням мінімальної заробітної плати, відображають зростання негативних

тенденцій. З 2014 по 2017 роки спостерігається зменшення кількості малих підприємств на 10 тис. наявного населення на 12 одиниць, зайнятих і найманих працівників майже на 5% та 4% відповідно. Також відбувається зменшення частки обсягу реалізованої продукції малими підприємствами до загального обсягу реалізації.

Таким чином, проаналізувавши вище зазначене, можна виявити ті головні фактори, які гальмують розвиток даних підприємницьких структур.

По-перше, недостатня державна підтримка (фінансова, інформаційна, консультаційна). Особливо гостро стоїть проблема фінансової підтримки, рівень якої є дуже низьким та не відповідає затвердженому державним бюджетом (табл.1.5).

Таблиця 1.5.

Фінансування заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва

Рік	Передбачено фінансування	Фактично профінансовано	Відсоток використаних коштів
2015	37656,1	6959,1	18,5
2016	42139,5	11094,7	26,3
2017	30708,7	14814,7	48,25

Дії уряду України неспроможні виконати пункти зазначені в ЗУ «Про державну підтримку малого підприємництва» та Національній програмі сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, що детально наведені вище. Тобто, можна стверджувати те, що дані документи носять виключно декларативний характер.

Проблема державної підтримки полягає також у тому, що в Україні малий бізнес практично не бере участі в тендерах на закупівлю державою товарів, робіт і послуг. Таким чином, механізм державних закупівель не використовується як інструмент державної політики сприяння розвитку малого бізнесу, порушується принцип права рівної участі всіх суб'єктів підприємницької діяльності у тендерах. Основні причини того, що малий

бізнес майже не бере участі в системі державних закупівель – це висока корумпованість системи державних закупівель та відсутність належного рівня прозорості процесу державних закупівель.

По-друге, недосконала, нестабільна та обтяжлива система оподаткування. Розвитку системи оподаткування малого бізнесу в Україні характеризується постійним зростанням на нього податкового навантаження. Прийняття нового Податкового кодексу також не дало очікуваних позитивних змін, а навпаки ускладнило проблему вибору оптимальної системи оподаткування та сприяє розвитку лише великому бізнесу.

Пунктом 139.1.12 статті 139 Податкового кодексу визначено, що до складу витрат, що не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку не включаються витрати, понесені у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок (крім витрат, понесених у зв'язку з придбанням робіт, послуг у фізичної особи-платника єдиного податку, яка здійснює діяльність у сфері інформатизації) [62].

По-третє, проблеми в отриманні кредитів. Позитивним зрушенням у сфері малого бізнесу стала постанова прийнята Кабінетом міністрів України щодо умов його кредитування, де зазначається, що Український фонд підприємництва на конкурсній основі надає кредити малому бізнесу за умови їх повернення та сплати 1,5 % облікової ставки Національного банку України на момент підписання договору. Проте, як свідчать офіційні дані загалом стан кредитування малого бізнесу знаходиться в досить скрутному становищі (табл.1.6.) Через ризик неповернення кредитних зобов'язань та недосконале державне регулювання і систему правового захисту, переважна більшість українських банків відмовляються співпрацювати з малими суб'єктами господарювання.

Таблиця 1.6.

Питома вага кредитів, наданих банками України малим підприємствам у загальному обсязі кредитного портфелю банку

Роки	Питома вага кредитів, %
2015	10,7
2016	12,6
2017	13,7

Для отримання фінансової допомоги суб'єкт повинен надати безліч документальних підтверджень про свій фінансовий стан, конкурентоспроможність продукції, повинен мати позитивну ділову репутацію, належати до відповідної вікової категорії (не менше 21 року на момент отримання кредиту та не більше 65 років на кінцевий термін його погашення) та багато інших перепон.

Отже, перед підприємствами малого бізнесу постають такі проблеми, пов'язані з банківським кредитуванням: високі відсоткові ставки; потреба ліквідної застави для забезпечення гарантій повернення кредитних; коротко- та середньостроковий характер кредитів, що пропонуються банківськими установами (суб'єкти малого бізнесу потребують невеликі за обсягом довгострокові кредити з погашенням рівними частинами); недостатня поінформованість суб'єктів господарювання про умови надання кредитних фінансових ресурсів; загроза втрати контролю за своїм підприємством.

Означені проблеми функціонування та розвитку малого бізнесу в Україні потребують кардинального перегляду державної регуляторної політики у цій сфері.

Одним із інструментів підвищення прибутковості малих підприємств є широке впровадження системи коопераційних зв'язків між малим та великим бізнесом на основі таких форм як аутсорсинг та інсорсинг, лізинг, венчурне фінансування та субпідряд.

Особливо ефективною для України є одна із видів венчурного фінансування – бізнес-інкубатор. Кількість бізнес-інкубаторів на території України є дуже низькою (68 інкубаторів на кінець 2016 року), порівняно з провідними країнами ринкової економіки, де дані структури в короткі терміни дали свій результат. Головним їх завданнями є надання суб'єктам малого підприємництва комплексних послуг: юридичної, консалтингової, інформаційної підтримки, підготовки кадрів для малих підприємств, пошук інвесторів, надання в оренду обладнаних оргтехнікою приміщень тощо.

Та все ж таки, на нашу думку, головною причиною низького рівня розвитку провідного сектора економіки – малого бізнесу – є непродуманий та неефективний механізм державної підтримки.

Таким чином, формування регуляторної політики у сфері малого підприємництва в Україні, створення цілісної системи державного регулювання підприємницьких відносин – складний і тривалий процес.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЗА СПРОЩЕНОЮ СИСТЕМОЮ

2.1. Організація спрощеного обліку

Існують різні поняття малих підприємств, зокрема «мале підприємство» і «суб'єкт малого підприємництва», до другої категорії можуть відноситись й фізичні особи, яких, не можна відноситися до малих підприємств (рис. 2.1.).

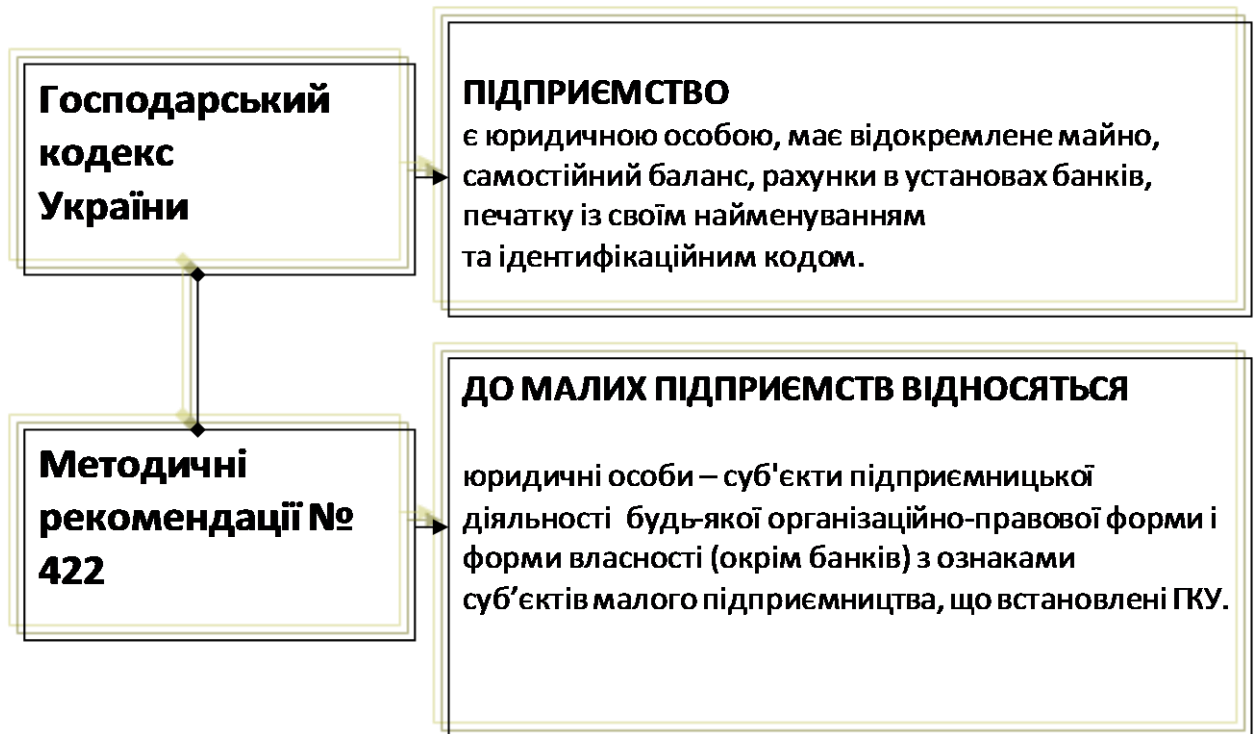

Рис. 2.1. Визначення поняття

Враховуючи досвід зарубіжних країн порівняємо критерії визнання малих підприємств у різних країнах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Порівняння критеріїв визнання малих підприємств в Україні та міжнародній практиці

Підприємства Країни	Мікропідприємства	Малі підприємства
Україна	балансова вартість активів до 350 тис. євро кількість працівників до 10 осіб чистий дохід від реалізації до 700 тис. євро	кількість працівників до 50 осіб балансова вартість активів до 4 млн. євро чистий дохід від реалізації до 8 млн. євро
США	-	у гуртовій торгівлі підприємства з валовим доходом до 22 млн.дол. на рік, чисельністю до 100 чол.; у роздрібній торгівлі до 2 млн.дол.; у будівництві від 7,5 до 12 млн.дол.; у зв'язку від 2 до 3 млн.дол.; у складському господарстві до 500 чол.; у різних галузях промисловості від 250 до 1500 чол.
Канада	-	у сфері послуг до 49 чол. і річним валовим оборотом до 5 млн. дол.; у сфері виробництва – до 99 чол. та річним валовим оборотом до 10 млн. дол.
Країни ЄС	працівників < 10 чол. річний оборот =< 2 млн. євро	працівників < 50 чол. річний оборот =< 10 млн. євро
Японія	-	промисловості – до 300 чоловік і розмір статутного капіталу 2844 тис. дол.; в оптовій торгівлі – до 100 чоловік і розмір статутного капіталу 948 тис. дол.; у роздрібній торгівлі – до 50 чоловік і розмір статутного капіталу 474 тис. дол.; у сфері послуг – до 100 чоловік і розмір статутного капіталу 474 тис. дол.
КНР	-	чисельність до 99 чоловік
Індія	вартість активної частини основних фондів до 22 тис. дол	вартість активної частини основних фондів до 55 тис. дол.
Російська Федерація	-	до 30 чол. – невиробнича сфера, до 50 чол. – інші галузі виробничої сфери, до 60 чол. – наука та наукове обслуговування, до 100 чол. – промисловість і будівництво

У світовій практиці до категорії малих вважаються підприємства, що за попередній рік відповідають певним критеріям (таблиці 2.2).

Таблиця 2.2

Класифікація підприємств (реком. ЄС)

Підприємства		Мікро-	Малі	Середні
Працівників		< 10 чол.	< 50 чол.	< 250 чол.
Річний оборот	або	=< 2 млн євро	=< 10 млн євро	=< 50 млн євро
Загальний річний баланс		=< 2 млн євро	=< 10 млн євро	=< 43 млн євро

Інтеграція та диференціація інформації здійснюється за допомогою рахунків. Для досліджуваної категорії підприємств використовують спрощений їх різновид (рис. 2.2).

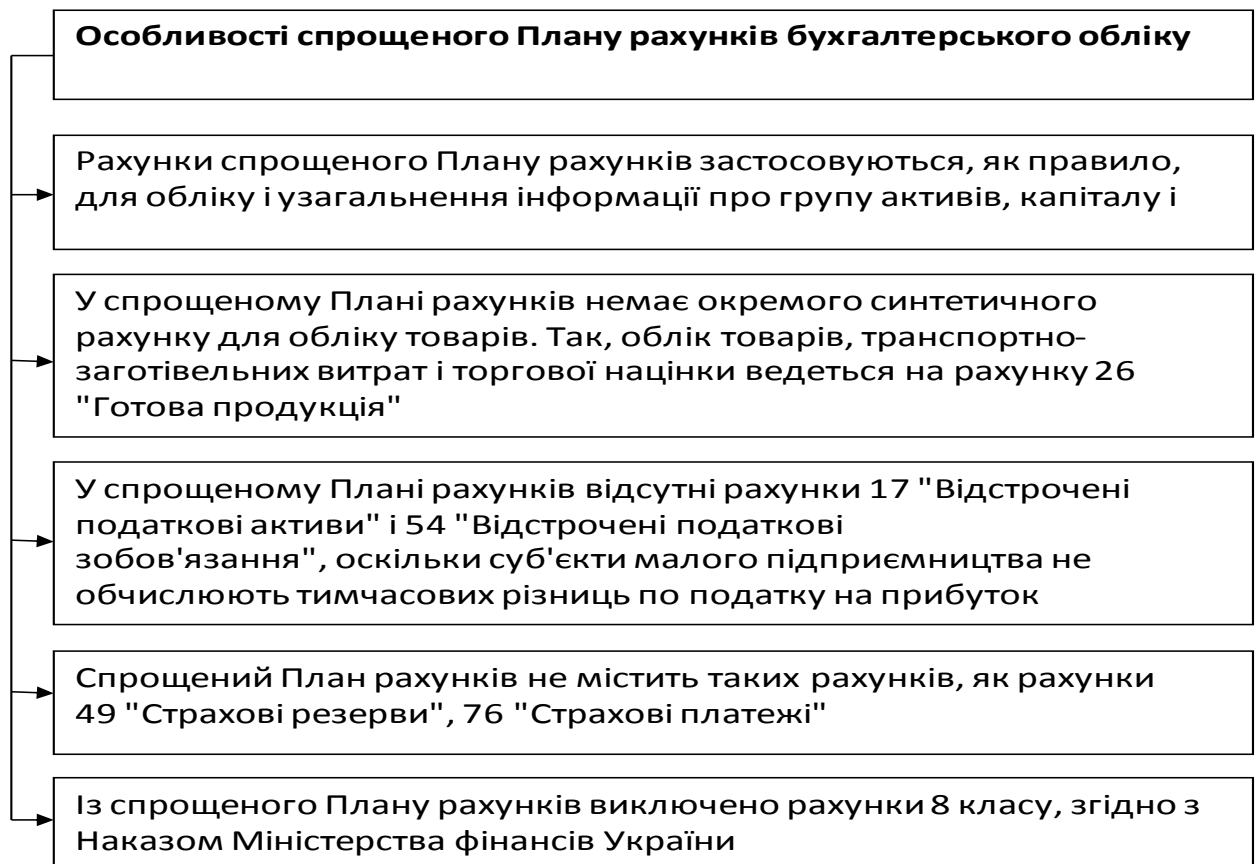

Рис. 2.2. Особливості спрощеного Плану

Для даної форми характерне узагальнення даних у таких регістрах обліку (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Регістри спрощеної форми

Назва регістру	Обсяг регістру
Відомість 1-м (додаток 3 до <i>Методичних рекомендацій N 422</i>) Розділ I. Облік готівки і грошових документів Розділ II (зворотна сторона). Облік грошових коштів та їх еквівалентів	на 2 сторінках формат А3
Відомість 2-м Облік запасів (додаток 4 до <i>Методичних рекомендацій N 422</i>)	на 2 сторінках формат А3
Відомість 3-м (додаток 5 до <i>Методичних рекомендацій N 422</i>) Розділ I. Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами за податками й платежами, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів Розділ II (зворотна сторона). Облік розрахунків з оплати праці	на 2 сторінках формат А3
Відомість 4-м (додаток 6 до <i>Методичних рекомендацій N 422</i>) Розділ I. Облік необоротних активів та амортизації (зносу) Розділ II (зворотна сторона). Облік капітальних і фінансових інвестицій та інших необоротних активів	на 2 сторінках формат А3
Відомість 5-м (додаток 7 до <i>Методичних рекомендацій N 422</i>) Розділ I. Облік витрат Розділ II. Облік витрат на виробництво Розділ III. Облік доходів і фінансових результатів Розділ IV. Облік власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечень майбутніх витрат і платежів	на 4 сторінках формат А3
Оборотно-сальдова відомість (додаток 8 до <i>Методичних рекомендацій N 422</i>)	на 1 сторінці формат А3

2.2. Особливості поточного обліку

Малі підприємства на спрощеній формі узагальнюють дані первинного обліку у відповідних відомостях. Для відображення інформації про грошові кошти використовують Відомість 1-м (рис. 2.3.).

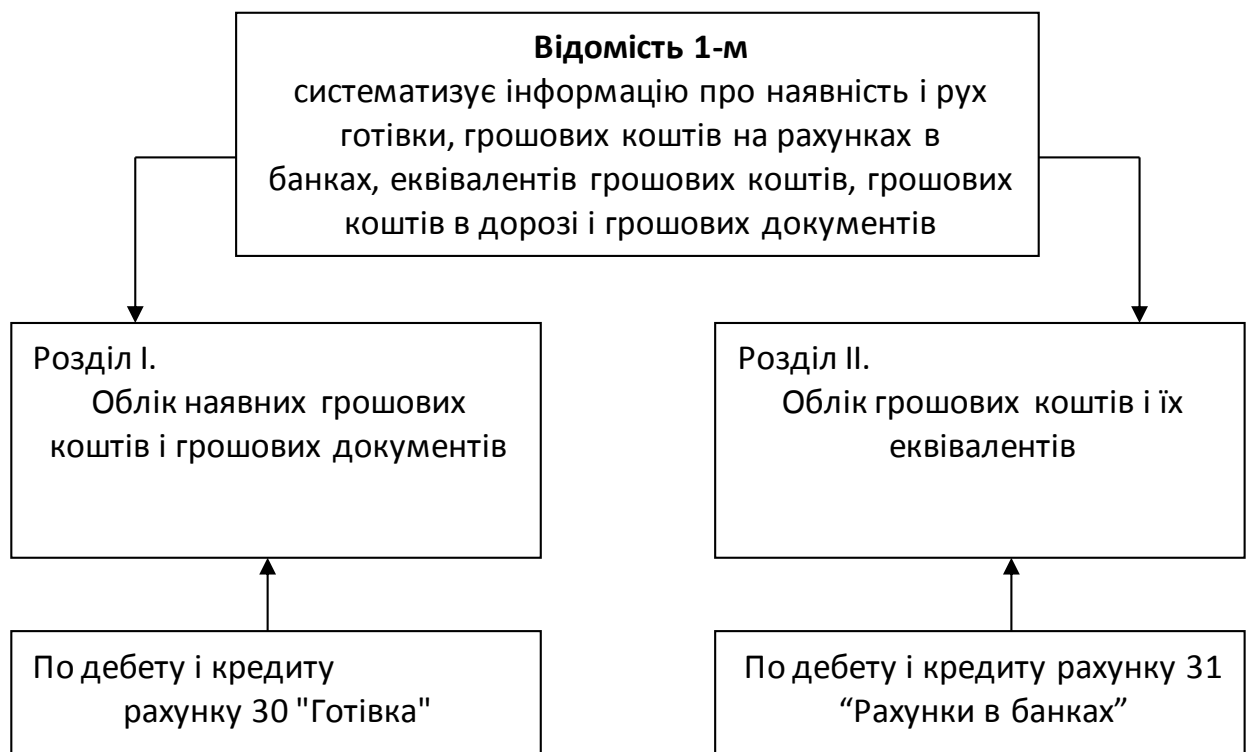

Рис. 2.3. Характеристика Відомості 1-м

Схема використання відомості на практиці:

Розділ 1.

Дт і Кт рахунку 30 "Готівка"—операції з готівкою та грошовими коштами;

Розділ 2.

Дт і Кт рахунку 31 "Рахунки в банках"—операції на рахунках в банках, дорозі;

Записи до цього документу переносяться із первинних і узагальнюючих документів (звітів, виписок і т.п.). якщо відображається кілька валют, то такі відомості заповнюються для кожної із них.

Схему операцій на цих рахунках подано в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Облік грошових коштів

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Операції по рахунку 30 „Каса”			
1.	Отримання готівки із банку в касу	301	311
2.	Оприбуткування грошової виручки за реалізовані товари, роботи, надані послуги	301	70
3.	Отримання грошових коштів у касу як доходів від реалізації оборотних і необоротних активів,	301	703 704
4.	Видача готівки під звіт на відрядження, придбання необхідних запасів тощо	301	372
5.	Здавання готівкової виручки до банку на поточний рахунок (самостійно)	311	301
6.	Здавання готівкової виручки до банку на поточний рахунок через інкасатора	333	301
7.	Надходження виручки, зданої до банку через інкасатора, на банківський рахунок	311	333
8.	Погашення готівкою заборгованості перед постачальником	68	301
9.	Виплата заробітної плати працівникам підприємства	66	301
10.	Погашення векселів	301	37
11.	Погашення заборгованості учасників по внесках до статутного капіталу	301	46
12.	На суму погашення іншої дебіторської заборгованості	301	374
13.	Сплачено з каси нараховані дивіденди	684	301
14.	При встановленні під час інвентаризації:		
	- нестачі грошових коштів,	374	301
	- при погашенні нестачі,	301 (66)	374
	- при відсутності винної особи,	845	301
	- при виявленні лишків в касі.	301	703

Продовження таблиці 2.4

Операції по рахунку 31 „Рахунки в банках”			
15.	Зараховано виручку за раніше відвантаженні товари	311	371
16.	На суму відсотків за зберігання коштів на поточному рахунку	311	704
17.	При зарахуванні короткострокового кредиту банку	311	681
18.	При зарахуванні іншої дебіторської заборгованості (по виконавчих листах, орендна плата, інше)	311	374
19.	На суму безоплатно одержаних активів	311	40
20.	Зарахування виручки від реалізації товарів за касовим методом	311	70
21.	Зараховано суми одержаних дивідендів	311	704
22.	Оплата постачальникам за отримані матеріальні цінності (по товарних операціях)	683	311
23.	Оплата за надані послуги (по нетоварних операціях)	684	311
24.	На суму перерахованих коштів по платежах до бюджету, у позабюджетні фонди та на соціальне страхування	641,642, 645,646	311
25.	На суму повернення отриманого раніше короткострокового кредиту банку	681	311
26.	На суму оплачених послуг банку та за касове обслуговування	845	311

Документ для відображення сировини, матеріалів тощо призначена Відомість 2-м (рис. 2.4), дані до неї здійснюють у вкладних листах.

Рис. 2.4. Структура Відомості 2-м

Схема використання відомості на практиці:

Розділ 1.

Дт і Кт рахунку 20 "Виробничі запаси" і 26 "Готова продукція" – операції із запасами та готовою продукцією;

на рахунку 20 "Виробничі запаси" – відображають інформація з рахунку 20,21,22 і субрахунків;

на рахунку 26 "Готова продукція" – операції із готовою продукцією, товарами, ТЗВ, торгова націнка;

Схему обліку цих активів подано у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Облік матеріалів, МШП

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Надходження матеріалів			
1.	При придбанні: купівельна вартість на суму ПДВ на суму оплати	20 641/ПДВ 68	68 68 311
2.	Якщо виявлено нестачу цінностей при оприбуткуванні на нестачу складають запис:	374	68
3.	Вартість матеріалів, внесених в статутний капітал	20	40
4.	Вартість безкоштовно отриманих матеріалів	20	703
5.	Вартість запасів, отриманих в обмін на необоротні активи	20	704
Вибуття матеріалів			
6.	Продаж запасів: - відображено виручку; - непрямі податки; - списання первісної (покупної) вартості; - списано різницю між доходом і сумою податків на фінансовий результат; - списано собівартість реалізації на фінансовий результат.	37 70 90 70	70 641 26,2 79
		79	84
7.	Вибуття запасів у зв'язку з передачею їх до статутного капіталу іншого підприємства: передача запасів в обмін на акції АТ; коригування податкового кредиту (так як запаси не були реалізовані, то підприємство втратило право на податковий кредит); різниця між вартістю запасів та справедливою вартістю інвестицій.	14 85	20,26 64
		14	704

Продовження таблиці 2.5

8.	Вибуття запасів у зв'язку з виявленням нестачі:		
	відображення суми нестачі у складі витрат звітного періоду;		
	коригування податкового кредиту;	85	20,26
	відображення на позабалансовому рахунку;		
	на суму, що підлягає відшкодуванню винною особою;	85	641
	відображено податкове зобов'язання;	72	-
	сума, яка підлягає сплаті до бюджету.	37	704
		704	641
		704	642
9.	Списання запасів, переданих безплатно;	85	20,26
	відображено податкове зобов'язання з ПДВ, розраховане зі звичайних цін	85	641
10.	Списання запасів внаслідок стихійного лиха;	99	20,26
	у випадку наступного відшкодування вартості запасів страховою організацією	645	75

На практиці облік ведеться за відповідальними особами та місцями складування. Враховуючи існуючу на практиці деталізацію за цими рахунками існують різні варіанти їхнього обліку (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Варіанти ведення Відомості 2-м

Схема відображення за варіантами наступна:

Варіант 1.

що місяця відкривається одна Відомість 2 – м, до якої вносять всю існуючу інформацію про наявність та рух запасів у розрізі рахунків та матеріально – відповідальних осіб;

Даний варіант використовується, коли використовується не багато видів запасів та відповідальних осіб.

Варіант 2.

що місяця відкривається окрема Відомість 2 – м, до якої вносять всю існуючу інформацію про наявність та рух запасів, які обліковують на цьому рахунку; аналітична інформація вноситься за кожною відповідальною особою

Даний варіант використовується, коли використовується багато видів запасів та відповідальних осіб.

Варіант 3.

до відомостей відкритих по окремих рахунках та субрахунках заносяться дані по відповідальних особах з аркушів розшифровок, де вказують аналітичні дані про рух запасів

Даний варіант можливий, коли використовується багато видів запасів та відповідальних осіб.

Для інтегрування даних про різні розрахунки використовують Відомість 3-м (рис. 2.6).

Схема використання відомості на практиці:

Розділ 1.

записи групуються за вказаними рахунками вписуючи коди і назви відповідного рахунка.;

Для заповнення деяких граф використовують дані відомості 1 – м, 3 – м, 4 – м, 5 – м.

Розрахунки з дебіторами :

відводиться необхідна кількість рядків;

сальдо на кінець місяця визначається за кожним дебітором або кредитором із занесенням в графу б розділу 1

Розрахунки з бюджетом, соціальним страхуванням

вказується види податків, платежів та відрахувань;

сальдо на кінець місяця визначається за кожним видом податків із занесенням в графу 5 і 6 розділу 1

Розділ 2.

відображають розрахунки з оплати праці;

суми невиплат відносять у графу20 (по кожному працівнику) в графу4

Рис. 2.6. Структура Відомості 3-м

Таблиця 2.6

Облік заробітної плати

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Нараховано заробітну плату робітникам основного виробництва	23	66
2.	Нараховано заробітну плату будівельникам, слюсарям на збиранні машин і механізмів	15	66
3.	Нараховано заробітну плату працівникам, які зайняті роботами, які стосуються майбутніх періодів	39	66
4.	Нараховано заробітну плату за час відпустки	47	66
5.	Нараховано допомогу за тимчасовою непрацездатністю	645	66
6.	Списана оплата праці на виробництво за елементами витрат	81	66
7.	Виплачено заробітну плату	66	30
8.	Віднесення неповернутих підзвітних сум в рахунок оплати праці	66	37
9.	Відраховано з заробітної плати пайові внески	66	40
12.	Депонована заробітна плата	661	662
13.	Утримано із заробітної плати аліменти	66	684

Облік розрахунків (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Облік розрахунків

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Відображення витрат на будівництво підрядним способом	15	683
2.	Надходження матеріалів, основних засобів, інших матеріальних цінностей від постачальників	20 10 26	683
3.	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ при наявності податкової накладної	641	683
4.	Відображення витрат на послуги за ремонт, страхування, опалення, освітлення, водопостачання, витрат на зв'язок тощо	845	683 684
5.	Пред'явлення претензій постачальникам	374	683
6.	Оплата заборгованості перед постачальниками	683 684	311
7.	Перерахування авансу постачальникам	374	311
8.	Відображення отримання маркетингових послуг та їх оплата та списання на фінансові результати	84 68 79	68 31 84

Для відображення інформації про ці активи використовують Відомість 4-м (рис. 2.7).

Схема використання відомості на практиці:

Розділ 1.

записи здійснюються на підставі первинних і зведених документів обліку основних засобів;

*Надходження оборотних активів :
графа 6 – 9 розділу 1;*

*У графах 10 – 15 розділу 1
відображаються дані про вибуття необоротних матеріальних
та нематеріальних активів;*

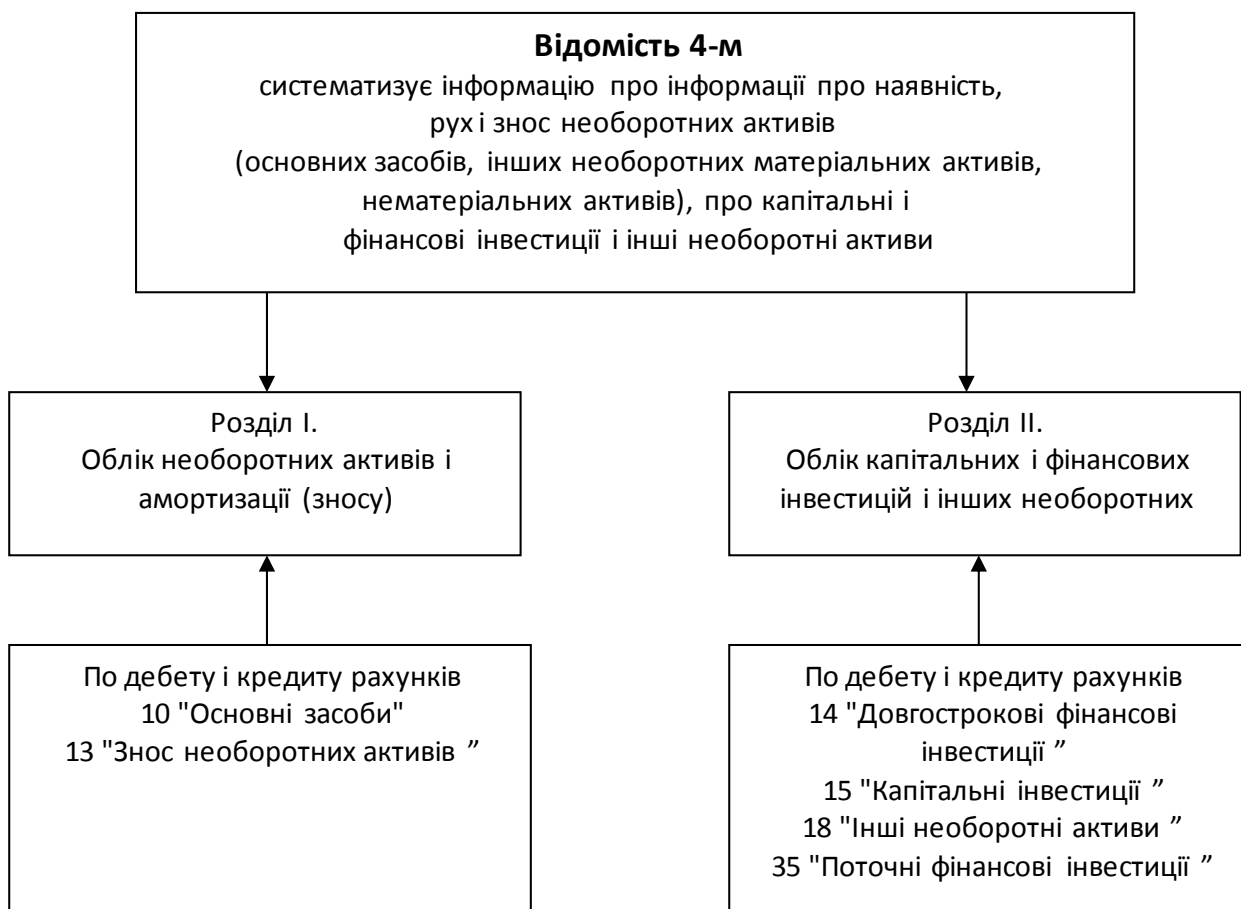

Рис. 2.7. Структура Відомості 4-м

Обліку основних засобів (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Облік основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Придбання основних засобів			
1.	Придбання основних засобів у постачальника	152	631
2.	Відображення податкового кредиту щодо ПДВ, пов'язаного з придбанням основних засобів	641	631
3.	Відображення витрат, які пов'язані з придбанням основних засобів та їх оплата	152 685	685 311
4.	Оплачено та відображено витрати зі страхування ризиків доставки об'єкта основних засобів	37	311
5.	Оплата придбаного об'єкту основних засобів	631	311
6.	Введення в експлуатацію придбаного об'єкту основних засобів	10	152
Спорудження об'єктів основних засобів господарським способом			
7.	Витрати на проектно-кошторисну документацію	15	68
8.	Витрати будівельних матеріалів, комплектуючих тощо	15	20
9.	Витрати на оплату праці будівельників та відрахування на соціальні заходи	15	661,64
10.	Амортизація машин і механізмів зайнятих на будівельно-монтажних роботах	15	13
11.	Послуги сторонніх організацій (і на суму ПДВ)	15 -641	68 -68
12.	Введення в експлуатацію збудованого об'єкту основних засобів	10	15
Безоплатне одержання основних засобів			
13.	Безкоштовно отримано об'єкт основних засобів	15	40
14.	Відображення витрат на транспортування цього об'єкта	15	68
15.	Введення в експлуатацію безкоштовно одержаного об'єкту основних засобів	10	15
Амортизація основних засобів			
16.	Нарахування амортизації основних засобів	831	13
Витрати на поліпшення основних засобів			
17.	Придбання запасних частин необхідних для ремонту	207	631
18.	Списання запасних частин на витрати звітного періоду	80	207
19.	Списання витрат на ремонт на фінансовий результат	79	80
Ліквідація об'єкту основних засобів			
20.	Відображення залишкової вартості ліквідованих основних засобів	851	10
21.	Списання зносу ліквідованих основних засобів	13	10

Продовження таблиці 2.8

22.	Оприбуткування матеріалів, які були отримані внаслідок ліквідації	20	704
23.	Відображення суми непрямих податків	851	641
Реалізація основних засобів			
24.	Відвантаження об'єкта основних засобів покупцю та відображення доходу від реалізації	361	704
25.	На суму ПДВ	704	641
26.	Списання зносу реалізованих основних засобів	13	10
27.	Відображення собівартості реалізованих основних засобів (залишкової вартості)	851	10
28.	Списання витрат, пов'язаних з реалізацією основних засобів	851	311,661, 64,68
29.	Списання витрат, пов'язаних з реалізацією основних засобів на фінансовий результат	79	851
30.	Списання доходу від реалізації на фінансовий результат	704	79

2.3. Облік капіталу та зобов'язань

Інформація щодо доходів та витрат групується у Відомості 5-м (рис. 2.8). у цьому документі групується інформація про результати та нерозподілені прибутки. Окрім цього, дана форма містить дані про капітал та його різновиди.

Відомість передбачає використання 8 класу рахунків, що суперечить діючій практиці.

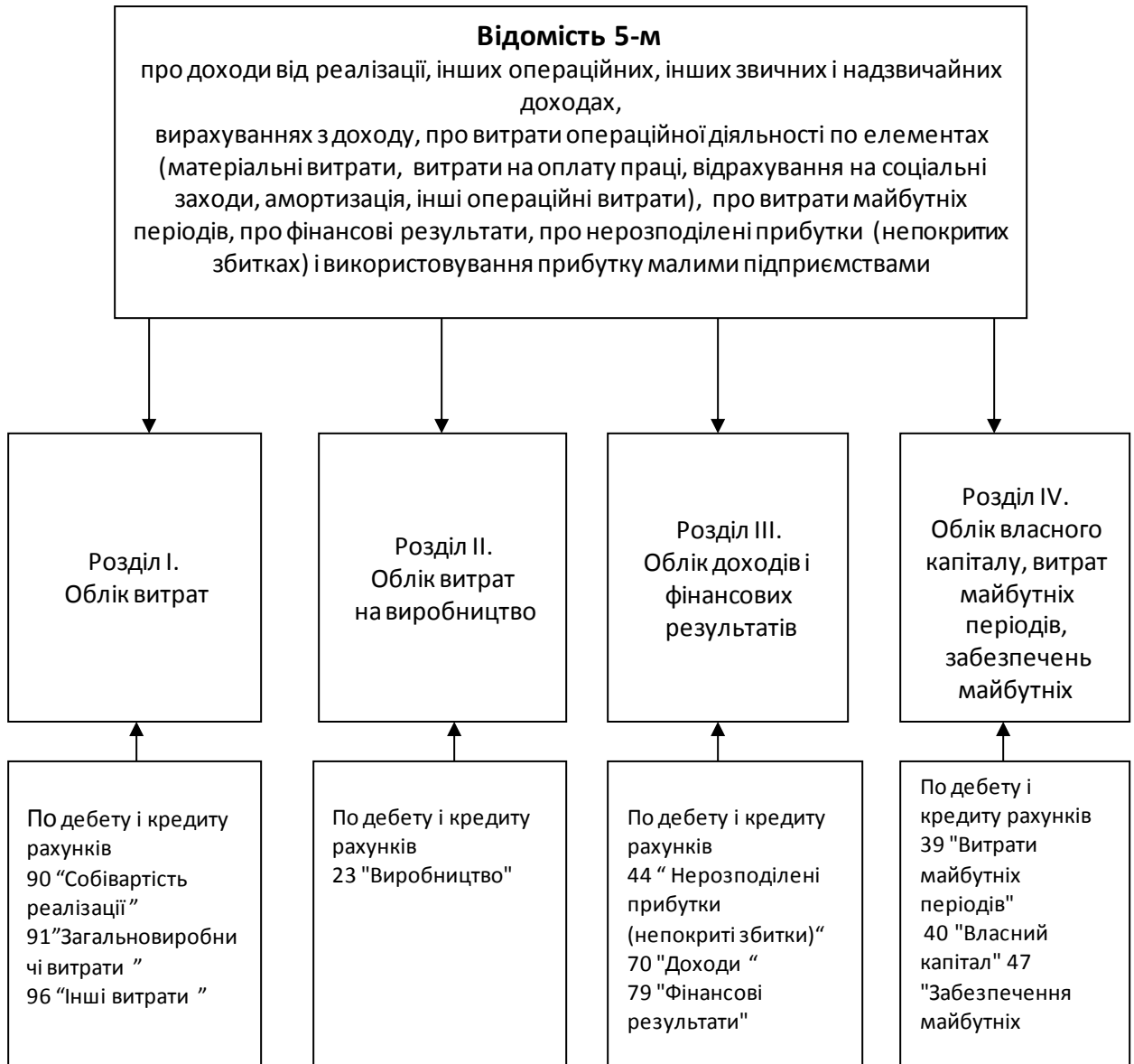

Рис. 2.8. Структура Відомості 5-м

Схема використання відомості на практиці:

Розділ 1.

не заовнюється;

Розділ 2.

Відображаються витрати за видами продукції :

Кт 23 рахунку : в графі 8–13 відображається їхнє списання;

Розділ 2.

Списання витрат що відносяться до готової продукції :

Дт 26 рахунку : в графі 8;

Розділ 3.

Списання витрат що відносяться до готової продукції :

Дт 26 (Відомість 2 – м) та Кт 79 : вартість залишку готової продукції;

Узагальненні дані з відомостей переносяться в оборотно-сальдову відомість, (рис. 2.9).

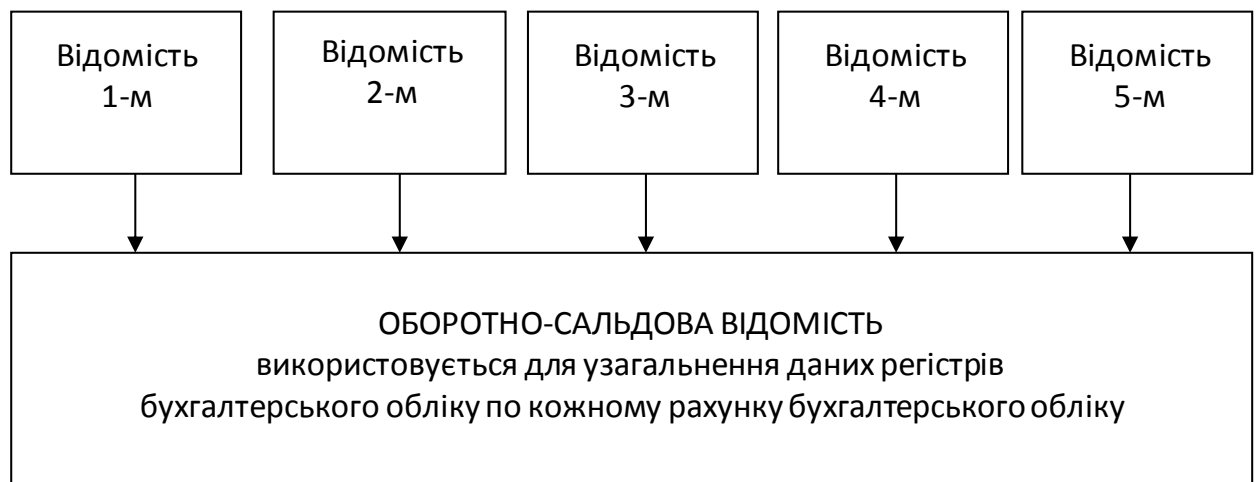
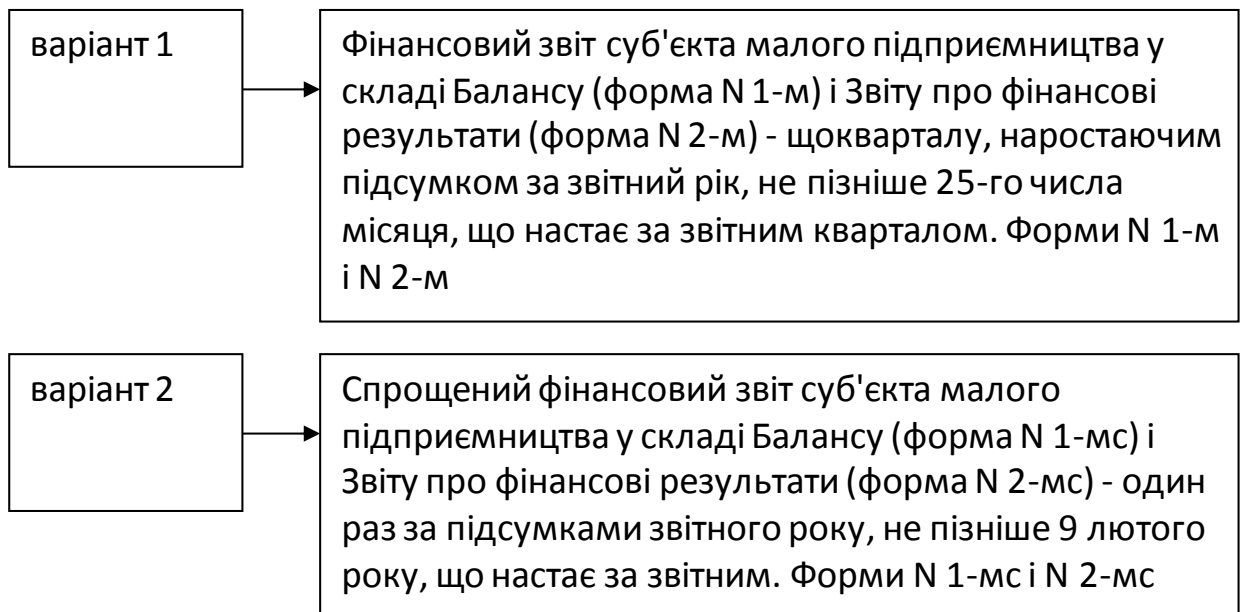

Рис. 2.9. Узагальнення даних обліку

2.4. Узагальнення інформації у звітності

Для подання узагальненої інформації на практиці використовується два варіанти:

Малі підприємства можуть використовувати схему спрощеного обліку доходів (рис. 2.10).

Звіти вони подають до органів статистики та податкової.

Окрім звіту в орган статистики подається довідка про розголошення даних.

До податкової інспекції подають: декларацію та звіт: N 1-мс, N 2-мс - нульовики; N 1-м, N 2-м - решта СМП.

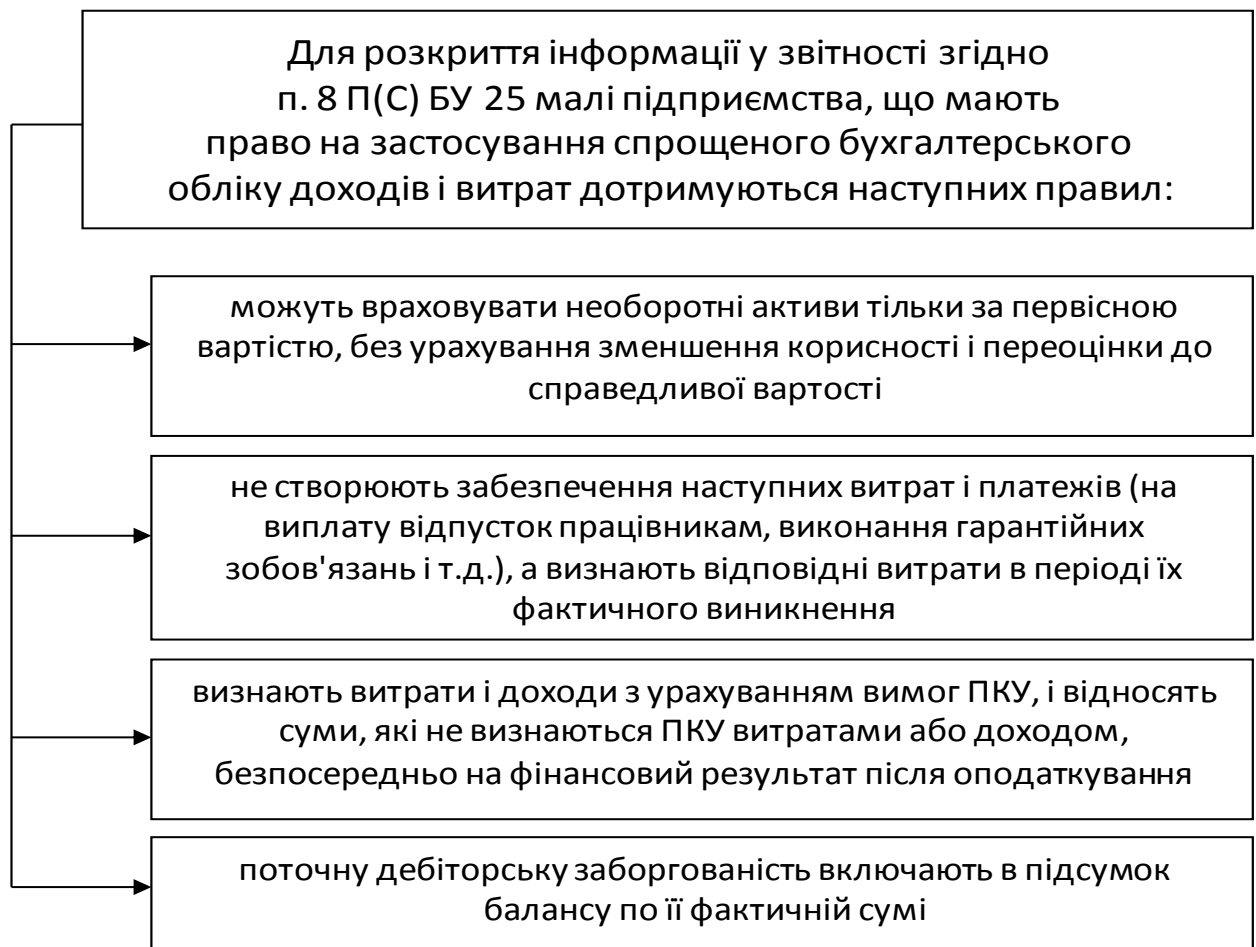

Рис. 2.10. Інформації Ф. 1-мс, Ф. 2-мс

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛІННІ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

3.1. Організація аналізу в СМП

Основна мета аналізу на СМП – це дослідження складу його активів та пасивів (рис. 3.1).

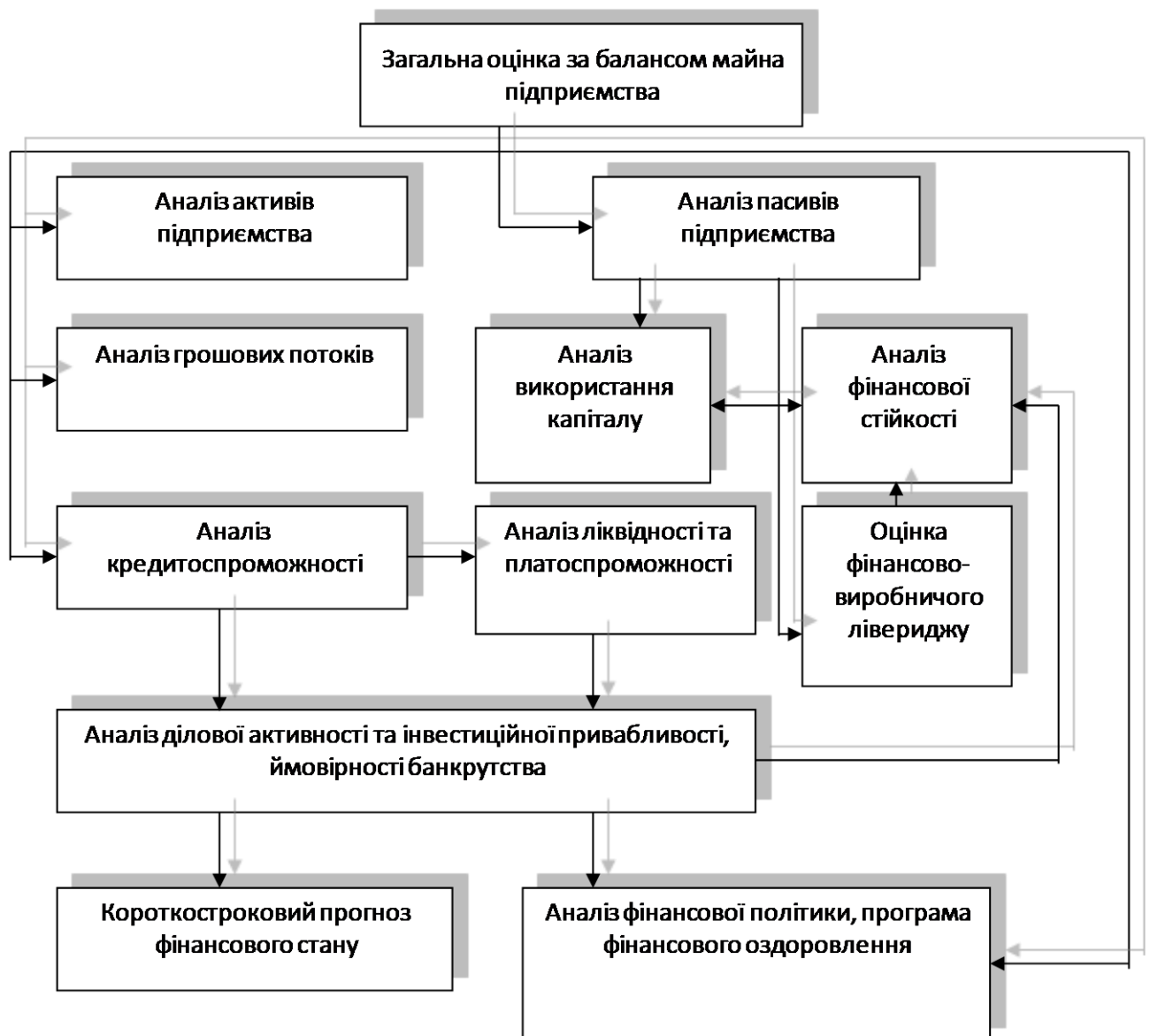

Рис. 3.1. Схема аналізу МП

Для розуміння власниками обсягу наявного капіталу та його структури, необхідні певні аналітичні маніпуляції, що у підсумку слугуватимуть підтвердженню його стійкості (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Характеристика власного і позиченого капіталу підприємства

<i>Власний капітал</i>	
<i>Позитивні моменти</i>	<i>Негативні моменти</i>
<i>1. Простота залучення, так як рішення пов'язане із збільшенням власного капіталу приймається власниками і менеджерами підприємства без необхідної згоди інших господарюючих суб'єктів.</i>	<i>1. Обмеженість обсягу залучення, а відповідно і можливостей розширення операційної і інвестиційної діяльності.</i>
<i>2. Висока здатність генерувати прибуток у всіх сферах діяльності, так як при його використанні не треба платити позиковий процент.</i>	<i>2. Висока вартість залучення через необхідність сплати дивідендів.</i>
<i>3. Забезпечує фінансову стійкість підприємства, його платоспроможність, а відповідно і знижується ризик банкрутства.</i>	<i>3. Не використовується можливість приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позиченого (не враховується механізм дії фінансового важеля).</i>
<i>Позичений капітал</i>	
<i>1. Досить широкі можливості залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства, наявності застави або гарантії.</i>	<i>1. Використання цього капіталу пов'язано з ризиком зниження фінансової стійкості і втрати платоспроможності. Рівень цих ризиків зростає пропорційно до частки позиченого капіталу.</i>
<i>2. Забезпечує ріст фінансового потенціалу підприємства при необхідності збільшення обсягів господарської діяльності.</i>	<i>2. Активи, сформовані за рахунок позиченого капіталу генерують менший прибуток, який знижується на суму позикового проценту у всіх його формах.</i>
<i>3. Більш низька вартість в порівнянні з власним капіталом (виплати здійснюються за рахунок витрат, і тому в склад оподаткованого прибутку не входять).</i>	<i>3. Висока залежність вартості позиченого капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку.</i>
<i>4. Здатність генерувати приріст фінансової рентабельності (рентабельність власного капіталу – враховується механізм дії фінансового важеля).</i>	<i>4. Складність процедури залучення (особливо у великих розмірах), так як надання кредитних ресурсів залежить від кредиторів і вимагає в ряді випадків гарантії або застави.</i>

Інформація для аналізу, надходить із основних форм звітності. Проте, загалом цей вид аналізу дає неповне уявлення про підприємство. Для цього необхідно залучити усю сукупність показників, які будуть відрізнятися у залежності від тих, чи інших обставин (рис.3.2).

На показники рентабельності впливає багато чинників. Для аналізування коефіцієнтів рентабельності необхідно використовувати модель рентабельності капіталу. Схематичне зображення її наведено на рисунку 3.3.

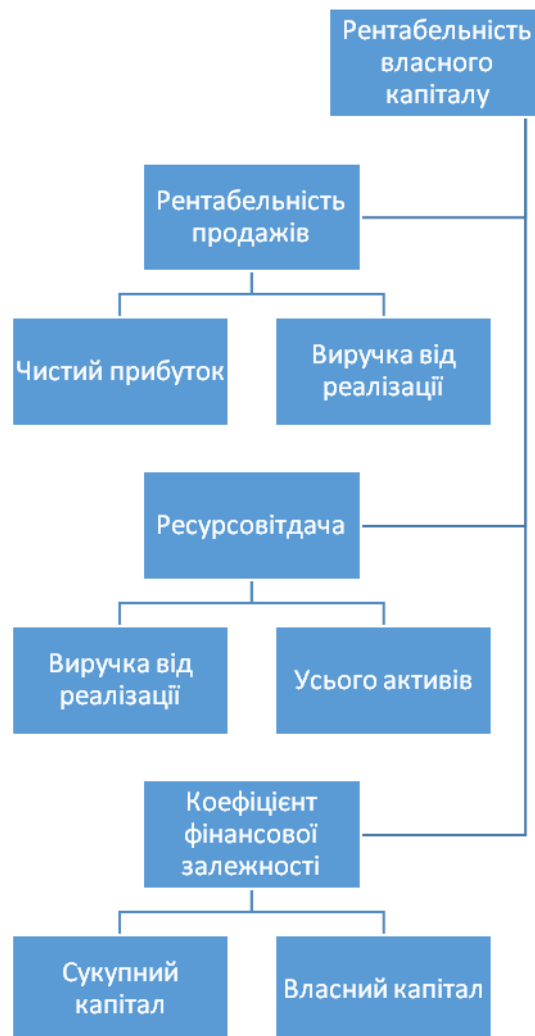

Рис. 3.2. Схема рентабельності капіталу

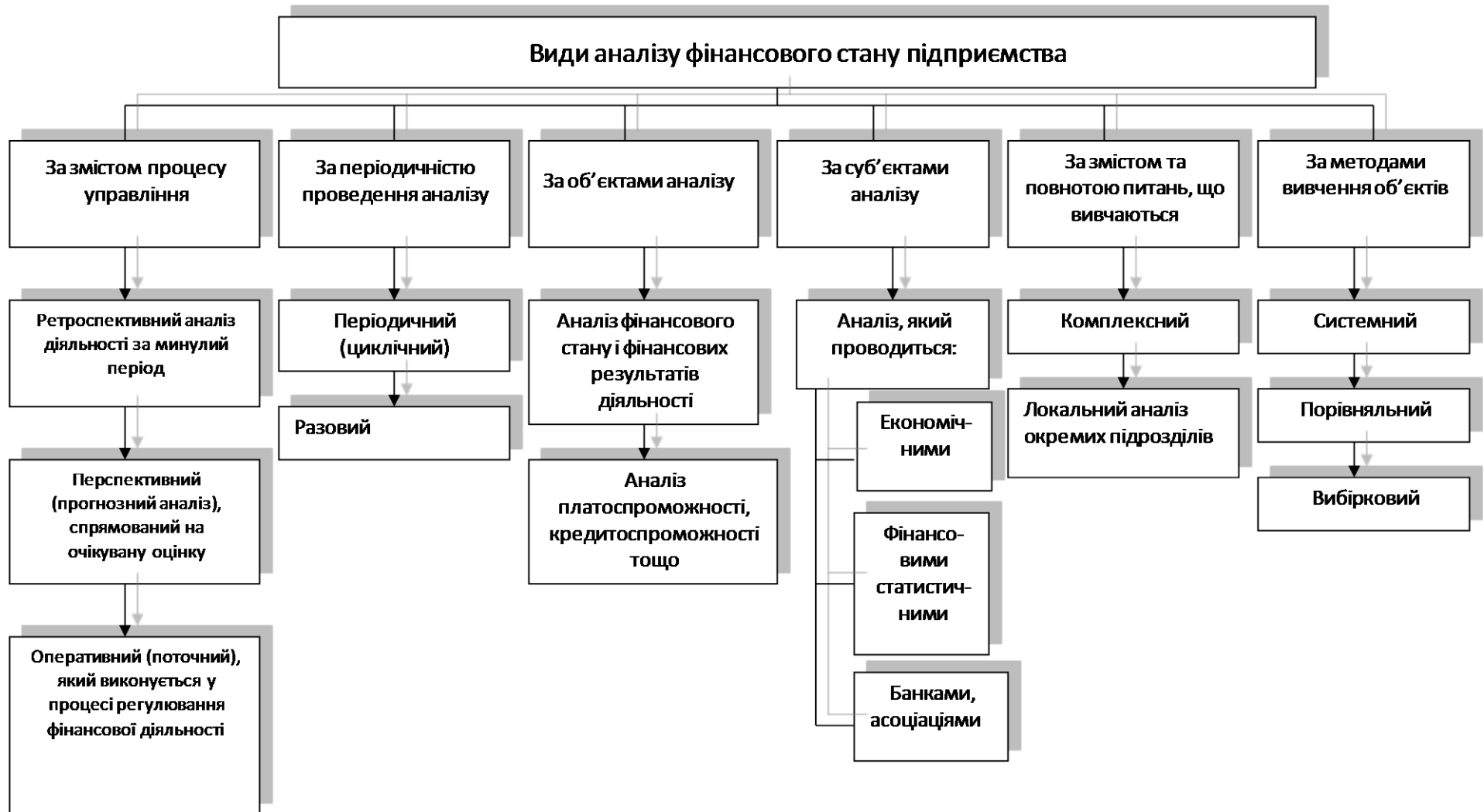

Рис. 3.3. Методика аналізу

В основі зазначеної схеми закладені рівності:

$$R_{BK} = \frac{\text{Чистий_прибуток}}{\text{Власний_капітал}} = R_n \times P_{\text{від}} \times K_{\text{зал}}, \quad [3.1]$$

$$R_n = \frac{\text{Чистий_прибуток}}{\text{Виручка_від_реалізації}}, \quad [3.2]$$

$$P_{\text{від}} = \frac{\text{Виручка_від_реалізації}}{\text{Усього_активів}}, \quad [3.3]$$

$$K_{\text{зал}} = \frac{\text{Загалом_джерел_коштів}}{\text{Власний_капітал}} \quad [3.4]$$

3.2. Використання аналітичної інформації в процесі прийняття рішень

В практичній діяльності простого обчислення показників є недостатньо, тому використовують методи, які б враховували інфляційні коливання. Для цього рекомендуємо ТОВ «Аквастрада» використовувати елементи факторного аналізу, зокрема розрахунок(табл. 4.1.):

1) Зміна валового прибутку за рахунок обсягу реалізації ($\Delta ВП_{об}$):

$$\Delta ВП_{об} = ВП_{\phi} * (K - 1) \quad [3.5]$$

$$K = \frac{ЧД'}{ЧД_{\phi}} \quad [3.6]$$

2) Зміна валового прибутку ($\Delta ВП_{BC}$):

$$\Delta ВП_{BC} = BC_{\phi} - BC' \quad [3.7]$$

Таблиця 3.2

Алгоритм зміни валового прибутку

Назва показників	За базовий період	Фактична реалізація в базових цінах і по базовій собівартості	За звітний період (фактична реалізація)
Чистий дохід	$ЧД_{\sigma} = \sum q_{\sigma} \cdot p_{\sigma}$	$ЧД' = \sum q_{\phi} \cdot p_{\sigma}$	$ЧД_{\phi} = \sum q_{\phi} \cdot p_{\phi}$
Виробнича собівартість реалізов. продукції	$BC_{\sigma} = \sum q_{\sigma} \cdot c_{\sigma}$	$BC' = \sum q_{\phi} \cdot c_{\sigma}$	$BC_{\phi} = \sum q_{\phi} \cdot c_{\phi}$
Валовий прибуток	$ВП_{\sigma}$	$ВП'$	$ВП_{\phi}$

3. Зміна за рахунок цін ($\Delta ВП_{ц}$):

$$\Delta ВП_{ч} = ЧД_{\phi} - ЧД' \quad [3.8]$$

4. Зміна за рахунок реалізації ($\Delta ВП_{стр}$):

- балансовий метод:

$$\Delta ВП_{стр} = [ВП_{\phi} - ВП_{\sigma}] - \Delta ВП_{об} - \Delta ВП_{BC} - \Delta BC_{ц} \quad [3.9]$$

$$\text{або } \Delta ВП_{стр} = [ВП' - ВП_{\sigma}] - \Delta ВП_{об} \quad [3.10]$$

5. Діагностика зміни прибутку:

$$\begin{aligned} \Delta ЧП &= (\Delta D_o + \Delta D_i + \Delta D_{\phi} + \Delta D_n) - (\Delta B_o + \Delta B_i + \Delta B_{\phi} + \Delta B_n) = \\ &= (\Delta D_o - \Delta B_o) + (\Delta D_i - \Delta B_i) + (\Delta D_{\phi} - \Delta B_{\phi}) + (\Delta D_n - \Delta B_n) \end{aligned} \quad [3.11]$$

РОЗДІЛ 4
АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ
ТОВ «АКВАСТРАДА»

4.1. Оцінювання динаміки результатів

Оцінити необхідно окремі складові балансу (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Аналіз балансу ТОВ «Аквастрада»

Показник	2016	2017	2018	Відхилення 2017		Відхилення 2018	
				абсолютне (гр.2- гр.1)	відносне, % (гр.4:гр.1) ·100	абсолютне (гр.3- гр.2)	відносне, % (гр.6:гр.2) 100
А	1	2	3	4	5	6	7
АКТИВ							
I. Необоротні активи в тому числі:	1912,5	2583,9	2619,3	671,4	35	35,4	1
Основні засоби	1854,7	2490,7	2540,8	636	34	50,1	2
Інші необоротні активи	57,8	93,2	78,5	35,4	61	-14,7	-15
II. Оборотні активи в тому числі:	86,9	231,8	244,5	144,9	166	12,7	5
Виробничі запаси	65	53,3	88,4	-11,7	-18	35,1	65
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	18,6	177,9	149	159,3	856	-28,9	-16
Грошові кошти та їх еквіваленти	3,3	0,6	7,1	-2,7	-81	6,5	1083
БАЛАНС	1999,4	2815,7	2863,8	816,3	40	48,1	1
ПАСИВ							
I. Власний капітал в тому числі:	1915,9	2586,6	2712,3	670,7	35	125,7	4
Статутний капітал	424,4	535,6	588,6	111,2	26	53	9
Додатковий капітал	1492,6	2061,4	2132,1	568,8	38	70,7	3
Непокритий збиток	-1,1	-10,4	-8,4	9,3	845	-2	-19
II. Забезпечення наступних витрат і платежів	37,8	4,9	28,8	-32,9	-87	23,9	487
III. Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 4.1

А	1	2	3	4	5	6	7
IV. Поточні зобов'язання в тому числі:	45,7	224,2	122,7	178,5	390	-101,5	-45
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	23,1	219	80,4	195,9	848	-138,6	-63
Поточні зобов'язання за розрахунками	22,6	5,2	31,6	-17,4	-76	26,4	507
Інші поточні зобов'язання	-	-	10,7	-	-	10,7	-
БАЛАНС	1999,4	2815,7	2863,8	816,3	40	48,1	1

За 2017 рік валюта балансу ТОВ «Аквастрада» збільшилась на 816,3 тис. грн. або на 40 %. У 2017 році збільшились необоротні активи – на 671,4 тис. грн.. або 35%, через придбання основних засобів на 636 тис. грн.. або на 36% та інших необоротних активів – на 35,4 тис. грн.. або на 61%, що свідчить про зниження мобільності капіталу ТОВ «Аквастрада».

У даний період зросла вартість оборотних активів – на 144,9 тис. грн. або 166%. Такий ріст зумовлений збільшенням обсягів дебіторської заборгованості на 159,3 тис. грн. або 856%.

У 2017 році знизилась вартість виробничих запасів на 11,7 тис. грн.. або 18%, що оцінюється позитивно. За цей же період зріс власний капітал ТОВ «Аквастрада» на 670,7 тис. грн.. або на 35% та поточні зобов'язання – на 178,5 тис. грн. або на 390%, що свідчить достатній рівень автономії та фінансову незалежність.

За 2018 рік валюта балансу ТОВ «Аквастрада» збільшилась на 48,1 тис. грн.. або на 1%. У 2018 році збільшились необоротні активи – на 35,4 тис. грн.. або 1%, через придбання основних засобів на 50,1 тис. грн.. або на 2%. Вибуття інших необоротних активів призвело до зменшення необоротних активів на 14,7 тис. грн.. або на 1% ТОВ «Аквастрада».

У даний період зросла також вартість оборотних активів – на 12,7 тис. грн.. або 5%. Такий ріст зумовлений збільшенням обсягів виробничих запасів на 35,1 тис. грн.. або 65% та грошових коштів – на 6,5 тис. грн.. або на 1083%.

Дебіторська заборгованість за товари у 2018 році знизилась на 28,9 тис. грн. або 16%. Скорочення темпів дебіторської заборгованості свідчать про мобільність оборотних активів ТОВ «Аквастрада».

За цей же період зріс власний капітал ТОВ «Аквастрада» на 125,7 тис. грн.. або на 4% при зниженні поточних зобов'язань – на 101,5 тис. грн.. або на 45%, що свідчить про збільшення рівня автономії.

Статі балансу проаналізовано в табл. 4.2

Таблиця 4.2

Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Аквастрада»

Показник	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Відхилення, % (+, -) (гр.4-)	Відхилення, % (+, -) (гр.6-)
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %		
А	1	2	3	4	5	6	5	
АКТИВ								
I. Необоротні активи в тому числі:	1912,5	95	2583,9	91	2619,3	91,5	-4	0,5
Основні засоби	1854,7	92	2490,7	88	2540,8	88	-4	-1
Інші необоротні активи	57,8	3	93,2	3	78,5	3,5	-	0,5
II. Оборотні активи в тому числі:	86,9	5	231,8	9	244,5	8,5	-7	-0,5
Виробничі запаси	65	3,3	53,3	1,9	88,4	3,1	-1,4	1,2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	18,6	0,9	177,9	6,3	149	5,2	5,4	-1,1
Грошові кошти та їх еквіваленти	3,3	0,8	0,6	0,8	7,1	0,2	-	-0,6
БАЛАНС	1999,4	100	2815,7	100	2863,8	100	-	-
ПАСИВ								
I. Власний капітал в тому числі:	1915,9	95	2586,6	91	2712,3	94	-4	3
Статутний капітал	424,4	21,2	535,6	19	588,6	20,6	-2,2	1,6
Додатковий капітал	1492,6	74,6	2061,4	73,2	2132,1	74,5	-1,4	1,3
Непокритий збиток	-1,1	-0,8	-10,4	-1,2	-8,4	-1,1	0,4	-0,1
II. Забезпечення наступних витрат і	37,8	1,9	4,9	0,2	28,8	1	-0,8	0,8
III. Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Поточні зобов'язання в тому	45,7	3,1	224,2	8,8	122,7	5	5,7	-3
Кредиторська заборгованість за	23,1	1,2	219	7,8	80,4	2,8	-	
Поточні зобов'язання за розрахунками	22,6	1,9	5,2	1	31,6	1,1	-0,9	0,1
Інші поточні зобов'язання	-	-	-	6	10,7	1,1	-	-4,9
БАЛАНС	1999,4	100	2815,7	100	2863,8	100	-	-

Вертикальний аналіз підтверджує попередній результат. Зросла питома вага дебіторської заборгованості у 2017 році та знизилась у 2018 році, знизилась питома вага запасів у 2017 році та зросла у 2018 році, зросла питома вага поточних зобов'язань у 2017 році та знизилась у 2018 році, знизилась питома вага непокритого збитку у 2018 році.

У таблиці 4.3 наведено порівняльний аналіз результатів діяльності ТОВ «Аквастрада».

Таблиця 4.3

Обсяги реалізації та збитку ТОВ «Аквастрада»

Показник	2016 р.,	2017 р.,	2018р.,	Темпи зростання,	
	тис. грн..	тис. грн.	тис. грн..	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
1. Валюта балансу	1999,4	2815,7	2863,8	140	101
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	254,3	265,9	309,2	114	96
3. Прибуток (збиток) від реалізації продукції	3,4	53,3	46,6	3271	124
4. Загальний прибуток (збиток)	-8,9	-59	-53,2	102	129
5. Чистий прибуток (непокритий збиток)	-8,9	-59	-53,2	102	21

Сума реальних активів ТОВ «Аквастрада» у 2016 році становила 1977,5 тис. грн., у 2017 році — 2637,2 тис. грн., у 2018 році – 2707,7 тис. грн., тобто збільшилась у 2017 році порівняно із 2016 роком на 959,7 тис. грн., а у 2018 році порівняно із 2017 роком – на 70,5 тис. грн. Питома вага реальних активів знизилась із 94 % у 2016 році до 93% — у 2017 році, а у 2018 році зросла порівняно із 2017 роком на 1%. Темп зростання активів у 2017 році становить 133%, майна – 140%, у 2018 році – 102%, майна – 101%.

Ваги реальних активів у 2018 році на 1% є позитивною, однак випередження темпу зростання активів у порівнянні з темпом зростання майна

в на 1% не сприяють покращенню якості балансу. Наявність власних оборотних коштів (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Аналіз власних оборотних коштів ТОВ «Аквастрада»

Показник	2016	2017	2018	Відхилення 2017 року від 2016 року (+, -)		Відхилення 2018 року від 2017 року (+, -)	
				абсолютне (гр.2-гр.1)	відносне, % (гр.4:гр.1)·100	абсолютне (гр.3-гр.2)	відносне, % (гр.6:гр.2)·100
А	1	2	3	4	5	6	7
1. Власний капітал	1915,9	2586,6	2712,3	670,7	35	125,7	4
2. Забезпечення наступних витрат і платежів	37,8	4,9	28,8	-32,9	-87	23,9	487
3. Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-
4. Необоротні активи	1912,5	2583,9	2619,3	671,4	35	35,4	1
5. Власні оборотні кошти (р.1+р.2+р.3-р.4)	41,2	7,6	121,8	-33,6	-81	114,2	1502

Власні оборотні кошти ТОВ «Аквастрада» у 2017 році скоротилися на 33,6 тис. грн. або 19%, що обумовлене збільшенням необоротних активів. У 2018 році власні оборотні кошти ТОВ «Аквастрада» збільшились на 114,2 тис. грн., що обумовлене ростом власного капіталу на 125,7 тис. грн. та забезпечення наступних витрат – на 23,9 тис. грн..

4.2. Аналіз фінансових результатів підприємства

Оцінювання динаміки прибутку ТОВ «Аквастрада» наведені в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Динаміка фінансових результатів ТОВ «Аквастрада»

Показник	Фактично			Відхилення (+, -)			
	2016 рік	2017 р.	2018 р.	2018р. від		2017 р. від	
				сума, тис. грн.	у %	сума, тис. грн.	у %
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	305,1	319,1	371	51,9	13,99	14	4,39
2. Непрямі податки та інші вирахування з доходу	50,8	53,2	61,8	8,6	13,92	2,4	4,51
3. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	254,3	265,9	309,2	43,3	14	11,6	4,36
4. Інші доходи	148,9	164,4	183,6	19,2	10,46	15,5	9,43
5. Разом чисті доходи	403,2	430,3	492,8	62,5	12,68	27,1	6,3
6. Інші витрати	-	-	2,5	2,5	100	-	-
7. Разом витрати	412,1	483,6	539,4	55,8	10,34	71,5	14,79
8. Фінансовий результат (збиток) до оподаткування	3,4	53,3	46,6	-6,7	-12,57	49,9	93,62
9. Податок на прибуток	5,5	5,7	6,6	0,9	13,64	0,2	3,51
10. Чистий збиток	8,9	59	53,2	-5,8	-9,83	50,1	84,92

На ТОВ «Аквастрада» у 2018 році відбулося покращення результатів порівняно з даними 2017 року. Це зумовлено ростом доходів. Скорочення результату у 2017 році зумовлено зростанням інших операційних витрат із 412,1 тис. грн. у 2016 році до 483,6 тис. грн. у 2017 році.

Аналіз структури збитку дає змогу визначити, що основну частину збитку як у 2018 році, так і у 2017 та 2016 роках становить собівартість.

Фінансовий результат, від основної діяльності у 2018 році дещо збільшився на 5,8 тис. грн. або 9,8%, що зумовлено ростом доходів, а у 2017

році порівняно із 2016 роком зменшився на 50,1 тис. грн. або 84,92%, що оцінюється негативно.

Аналіз прибутків здійснено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Аналіз прибутку ТОВ «Аквастрада»

Показники	2016 р.		2017р.		2018р.		Відхилення (+, -)			
	Сума, тис. грн	Питома вага,%	Сума, тис. грн	Питома вага,%	Сума, тис. грн.	Питома вага,%	Абсолютне		У структурі	
							2018р. до 2017р.	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.	2017р. до 2016р.
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	254,3	100	265,9	100	309,2	100	43,3	11,6	100	100
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	142,5	56,4	158,4	59,57	201	65,01	42,6	5,44	15,9	3,17
3. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	245,4	96,5	206,9	77,81	256	82,79	49,1	-38,5	4,98	-18,69
4. Збиток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (р.1-р.3)	8,9	3,5	59	22,19	53,2	17,21	-5,8	50,1	-4,98	18,69

Збиток у 2017 році зріс на 50,1 тис. грн., про що свідчить ріст собівартості та її складових у 2017 році. Збиток у 2018 році зменшився на 5,8 тис. грн. Про зниження збитку свідчить зменшення собівартості на 5% в порівнянні із 2017 роком.

Фактори впливу на зростання прибутку, здійснено у (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Аналіз збитків ТОВ «Аквастрада», тис. грн.

Показники	2017р.	Фактично за попередніми цінами і витратами	2018р.
A	1	2	3
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг),	265,9	202,1	309,2
2. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг),	206,9	144,8	256
3. Чистий збиток, ($\Sigma p_q - \Sigma z_q = \Pi$)	Π_0 59	$\Pi_{0,1}$ 57,3	Π_1 53,2

Чистий збиток у 2018 році зменшився на:

$$\Delta Z_q = Z_1 - Z_0 = 53,2 - 59 = -5,8 \text{ тис. грн.}$$

Зниження відбулось під впливом:

— обсягу реалізації:

$$\Delta Z_q = Z_0 * \left(\frac{\Sigma z_o q_1}{\Sigma z_o q_o} - 1 \right) = -59 * \left(\frac{202,1}{265,9} - 1 \right) = 14,16 \text{ тис. грн.}$$

що призвело до зниження ТОВ «Аквастрада» у 2018 році збитку на суму 14,16 тис. грн.

— зміни структури реалізації:

$$\Delta Z_{стр} = (Z_{0,1} - Z_0) - \Delta Z_q = (57,3 - 59) - 14,16 = -15,86 \text{ тис. грн.}$$

що спричинило на ТОВ «Аквастрада» у 2018 році до росту збитку на 15,86 тис. грн.

— собівартості продукції:

$$\Delta Z_c = -(\Sigma z_1 q_1 - \Sigma z_0 q_1) = -256 + 144,8 = -111,2 \text{ тис. грн.}$$

Якщо на ТОВ «Аквастрада» у 2018 році рівень собівартості відповідав рівню минулого періоду, то це забезпечило би отриманню підприємством додаткового прибутку в розмірі 111,2 тис. грн..

— ціни на продукцію:

$$\Delta Z_p = \Sigma z_1 q_1 - \Sigma z_0 q_1 = 309,2 - 202,1 = 107,1 \text{ тис. грн.}$$

Використання ТОВ «Аквастрада» у 2018 році цін на реалізацію минулого року забезпечило б отримання додаткового прибутку в розмірі 107,1 тис. грн.

Дія факторів:

$$\Delta Z = \Delta Z_q + \Delta Z_{cmp} + \Delta Z_z + \Delta Z_p = 14,16 - 15,86 - 111,2 + 107,1 = -5,8 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, вплив факторів дорівнює загальній зміні чистого збитку.

РОЗДІЛ 5
ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ
ТОВ «АКВАСТРАДА»

5.1. Розрахунок показника загальної рентабельності

Рентабельність окупності витрат:

$$R_g = \frac{\Pi_{pn}}{B} * 100 \quad (5.1)$$

або

$$R_g = \frac{\text{ЧП}}{B} * 100, \quad (5.2)$$

Рентабельність реалізації:

$$R_n = \frac{\Pi_{pn}}{P}, \quad (5.3)$$

Нижче наводиться аналітична таблиця (табл. 5.1), яка характеризує показники рентабельності та збитковості ТОВ «Добра вода» за 2017-2018рр.

Підприємство протягом років отримує збитки. Про це свідчать дані показників збитковості активів. Зазначені розраховані види збитковості за 2018р. зросли в порівнянні з аналогічними показниками збитковості 2017 р. Така тенденція вказує на не комплексне використання матеріальних ресурсів та власного капіталу. Рентабельність реалізації та загальна рентабельність у 2018 році має тенденцію до збільшення порівняно із 2017 роком, що свідчить про наближення планових розрахунків реалізації продукції, її собівартості до фактично здійснених.

Таблиця 5.1

Аналіз окремих видів рентабельності та збитковості
ТОВ «Аквастрада» за 2017-2018 рр.

Показники	2017 р.	2018 р.	Відхилення
I. Звітні показники, тис.грн.			
1.1. Чистий збиток, тис.грн.	59	53,2	-5,8
1.2. Непокритий збиток, тис.грн.	1345,8	1399	53,2
2. Середня вартість активів, тис.грн.	21388	17584	-3804
3. Середній власний капітал, тис.грн.	20385	14209	-6176
4. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	158,4	201	42,6
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	265,9	309,2	43,3
II. Розрахункові показники			
1. Збитковість активів, %	-0,06	-0,08	-0,14
2. Збитковість власного капіталу, %	-0,07	-0,1	-0,17
3. Рентабельність реалізованої продукції, %	-0,22	-0,17	-0,39
4. Загальна рентабельність, %	-0,35	-0,35	-0,7

5.2. Розрахунок часткових показників рентабельності

Власний капітал на початок року складав 20385 тис. грн., а на кінець року – 14209,2 тис. грн. Середня сума капіталу:

$$\frac{20385 + 14209,2}{2} = 17297,1 \text{ тис.грн.}$$

Розрахуємо показники рентабельності:

а) Рентабельність реалізації:

$$R_n = \frac{\Pi_{pn}}{B} * 100, \quad (5.4)$$

Рентабельність продаж:

$$R_{n(2017)} = \frac{-59}{265.9} * 100 = -22.19\% ,$$

$$R_{n(2018)} = \frac{-53.2}{309.2} * 100 = -17.21\%$$

Якщо в 2017 році з кожної гривні підприємство одержувало збитку 22,19 копійок, то в 2018 році цей показник знизився і склав 17,21 копійок.

б) Рентабельність окупність витрат:

$$R_g = \frac{\Pi_{pn}}{ЗВ} * 100 , \quad (5.5)$$

$$R_{g(2017)} = \frac{-59}{539.4} * 100 = -10.94\% ,$$

$$R_{g(2018)} = \frac{-53.2}{483.6} * 100 = -11\%$$

Тобто кожна гривня витрат в 2018 році принесла підприємству збиток в розмірі 11 копійок.

в) Рентабельність капіталу:

$$R_k = \frac{\text{ЧП}}{K} * 100 , \quad (5.6)$$

$$R_{k(2017)} = \frac{-59}{20644.9} * 100 = -0.29\% ,$$

$$R_{k(2018)} = \frac{-53.2}{14523.2} * 100 = -0.37\%$$

В 2018 році чистий збиток підприємства склав 0,37 % від вартості капіталу. В 2017 р. частка чистого збитку склала 0,29 % від суми всього капіталу на кінець року.

г) Рентабельність необоротних активів:

$$R_F = \frac{\text{ЧП}}{F} * 100 , \quad (5.7)$$

$$R_{F(2017)} = \frac{-59}{18682.5} * 100 = -0.32\% ,$$

$$R_{F(2018)} = \frac{-53.2}{12559.9} * 100 = -0.42\%$$

На 1 гривню, вкладену у необоротні активи в 2018 році, доводиться 42 копійки чистого збитку, що більше, ніж в попередньому році.

д) Рентабельність власного капіталу:

$$R_{BK} = \frac{ЧП}{BK} * 100 , \quad (5.8)$$

$$R_{BK(2017)} = \frac{-59}{20385} * 100 = -0.29\% ,$$

$$R_{BK(2018)} = \frac{-53.2}{14209.2} * 100 = -0.37\%$$

Вище зазначене свідчить про тенденції не стабільності.

РОЗДІЛ 6

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

6.1. Організація служби охорони праці на підприємстві

Роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

Із цією метою роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці, а саме:

- створює відповідні служби і призначає посадових осіб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці, затверджує інструкції про їхні обов'язки, права та відповідальність за виконання покладених на них функцій, а також контролює їх додержання;
- розробляє за участю сторін колективного договору і реалізує комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці;
- забезпечує виконання необхідних профілактичних заходів відповідно до обставин, що змінюються;
- впроваджує прогресивні технології, досягнення науки і техніки, засоби механізації та автоматизації виробництва, вимоги ергономіки, позитивний досвід з охорони праці тощо;
- забезпечує належне утримання будівель та споруд, виробничого обладнання та устаткування, моніторинг за їх технічним станом;
- забезпечує усунення причин, що призводять до нещасних випадків, професійних захворювань, та здійснення профілактичних заходів, визначених комісіями за підсумками розслідування цих причин;

- організовує проведення аудиту охорони праці, лабораторних досліджень умов праці, оцінку технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестацій робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці в порядку і строки, що визначаються законодавством, та за їх підсумками вживає заходів з усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів;

- розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці, забезпечує безоплатно працівників нормативно-правовими актами підприємства з охорони праці;

- здійснює контроль за додержанням працівником технологічних процесів, правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використанням засобів колективного та індивідуального захисту, виконанням робіт відповідно до вимог з охорони праці;

- організовує пропаганду безпечних методів праці та співробітництво з працівниками у галузі охорони праці.

Роботодавець несе безпосередню відповідальність за порушення нормативно-правових актів з охорони праці. Служба охорони праці створюється роботодавцем на підприємстві з кількістю працівників 50 і більше. На підприємстві з кількістю працівників менше 50 осіб функції цієї служби можуть виконувати у порядку сумісництва особи, що пройшли перевірку знань з охорони праці відповідними державними службами. Якщо кількість працівників менше 20 осіб, для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах. Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо роботодавцю і прирівнюється до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб.

Спеціалісти служби охорони праці у разі виявлення порушень охорони праці мають право:

- видавати керівникам структурних підрозділів підприємства обов'язкові для виконання приписи щодо усунення наявних недоліків, одержувати від них необхідні відомості, документацію і пояснення з питань охорони праці;
- вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли передбачених законодавством медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань і не мають допуску до відповідних робіт або не виконують вимог нормативно-правових актів з охорони праці;
- зупиняти роботу виробництва, ділянки, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працівників;
- надсилати роботодавцю подання про притягнення до відповідальності працівників, які порушують вимоги щодо охорони праці.

Припис спеціаліста з охорони праці може скасувати лише роботодавець.

Ліквідація служби охорони праці допускається тільки у разі ліквідації підприємства чи припинення використання найманої праці фізичною особою.

Законодавство про охорону праці передбачає і обов'язки працівників. Зокрема вони зобов'язані:

- дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей у процесі виконання будь-яких робіт під час перебування на території підприємства;
- знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, правила поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;
- проходити у встановленому законодавством порядку попередні та періодичні медичні огляди.

Працівник несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

Відповідно до Закону України "Про охорону праці" Кодексом законів про працю України створення безпечних і здорових умов праці на виробництві покладено на роботодавця, який не має права вимагати від працівника виконання роботи в умовах, що не відповідають вимогам нормативно-правових актів з охорони праці.

Фінансування охорони праці здійснюється роботодавцем. Крім того, фінансування профілактичних заходів поліпшення стану безпеки, гігієни праці передбачається також у державному і місцевих бюджетах, що виділяється окремим рядком.

Регулювання взаємовідносин між роботодавцем і працівником з питань охорони праці здійснюється колективним договором (угодою).

У колективному договорі, угоді сторони передбачають забезпечення працівникам соціальних гарантій у галузі охорони праці на рівні, не нижчому за передбачений законодавством, їх обов'язки, а також комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам, визначають обсяги та джерела фінансування зазначених заходів.

Роботодавець зобов'язаний за свої кошти забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах зі шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року. За результатами періодичних медичних оглядів у разі потреби роботодавець має забезпечити проведення відповідних оздоровчих заходів. Медичні огляди проводяться відповідними закладами охорони здоров'я, працівники яких несуть відповідальність згідно із законодавством за відповідність медичного висновку фактичному стану здоров'я працівника. Порядок проведення медичних оглядів визначається

спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Роботодавець має право в установленому законом порядку притягти працівника, який ухиляється від проходження обов'язкового медичного огляду, до дисциплінарної відповідальності, а також зобов'язаний відсторонити його від роботи без збереження заробітної плати.

Роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок позачерговий медичний огляд працівників:

- за заявою працівника, якщо він вважає, що погіршення стану його здоров'я пов'язане з умовами праці;
- за своєю ініціативою, якщо стан здоров'я працівника не дає йому змогу виконувати свої трудові обов'язки.

За час проходження медичного огляду за працівниками зберігаються місце роботи (посада) і середній заробіток.

Постановою Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1997 року № 1238 затверджено перелік професій і видів діяльності, для яких є обов'язковими первинний і періодичні профілактичні наркологічні огляди, а також порядок їх проведення. Метою проведення профілактичного наркологічного огляду громадян є виявлення хворих на алкоголізм, наркоманію і токсикоманію, а також визначення наявності чи відсутності наркологічних протипоказань до виконання функціональних обов'язків і здійснення певних видів діяльності.

Дотримання правил безпеки і виробничої санітарії залежить не тільки від виконання роботодавцем своїх обов'язків, а й від того, наскільки кожен працівник знає і виконує ці правила під час роботи. Тому всі працівники при прийомі на роботу і в процесі роботи проходять на підприємстві інструктаж з охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правил поведінки при виникненні аварій відповідно до Типового положення про навчання з питань охорони праці, затвердженого наказом Комітету з нагляду за охороною праці України № 27.

Навчання й інструктаж працівників з охорони праці є складовою частиною системи управління охороною праці і проводиться з усіма працівниками в процесі їхньої трудової діяльності. Контроль і відповідальність за організацію навчання і періодичність перевірок знань з охорони праці покладено на керівників підприємства, де ці працівники працюють.

Інструктаж працівників залежно від характеру та часу його проведення буває вступний (при прийомі на роботу); первинний (на робочому місці з усіма працівниками: на роботах із підвищеною небезпекою - один раз на квартал, на інших роботах — один раз на півроку; проводиться або індивідуально, або з групою працівників, що виконують однотипні роботи, за програмою первинного інструктажу); позаплановий (при зміні правил з охорони праці, заміні устаткування чи за інших змін факторів, що впливають на безпеку праці); цільовий (при виконанні разових робіт, не пов'язаних із прямими обов'язками за фахом).

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередньо керівник робіт. Інструктажі завершуються перевіркою знань шляхом усного опитування або за допомогою технічних засобів навчання, а також перевіркою навичок небезпечних методів роботи. Знання перевіряє працівник, який проводить інструктаж.

Посадові особи (згідно з Переліком функцій посадових осіб, які обов'язково мають проходити попередню і періодичну перевірки знань з охорони праці, затвердженим наказом Державного комітету України з догляду за охороною праці № 94) до початку виконання своїх обов'язків і періодично один раз на три роки проходять навчання з охорони праці, технологічної безпеки і надзвичайних ситуацій на виробництві. Допускати до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з охорони праці, заборонено. У випадку незадовільних знань з охорони праці працівник протягом одного місяця має пройти повторне навчання.

За порушення законодавства з охорони праці, невиконання розпоряджень посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці юридичні та

фізичні особи, які відповідно до законодавства використовують найману працю, притягаються органами державного нагляду за охороною праці до сплати штрафу в порядку, встановленому законом. Максимальний розмір штрафу не може перевищувати п'яти відсотків місячного фонду заробітної плати юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю. Несплата юридичними чи фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю, штрафу тягне за собою нарахування на суму штрафу пені у розмірі двох відсотків за кожний день прострочення. Застосування штрафних санкцій до посадових осіб і працівників за порушення законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці здійснюється відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Особи, на яких накладено штраф, вносять його в касу підприємства за місцем роботи. Рішення про стягнення штрафу може бути оскаржено в місячний строк у судовому порядку.

Кошти від застосування штрафних санкцій до юридичних чи фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, посадових осіб і працівників, визначених цією статтею, зараховуються до Державного бюджету України.

6.2. Виконання завдань щодо захисту запасів продовольчих і промислових товарів від забруднення радіоактивними, отруйними речовинами і бактеріальними засобами

Під час надзвичайної ситуації (НС) значна частина населення часто залишається без житла, продуктів харчування, води, предметів першої необхідності, потребує медичної допомоги. Враховуючи зазначене, життєзабезпечення населення, особливо на початковому етапі ліквідації НС, є одним з першочергових завдань органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, органів управління системи цивільного захисту. Метою

життєзабезпечення населення є задоволення фізіологічних, матеріальних і духовних потреб населення в умовах НС і відповідно до встановлених норм.

Організація життєзабезпечення населення в екстремальних умовах є комплексом заходів, спрямованих на створення і підтримання нормальних умов, життя, здоров'я і працездатності людей. Він включає:

- управління діяльністю робітників та службовців, всього населення при загрозі та виникненні НС;
- захист населення та територій від наслідків аварій, катастроф, а також стихійного лиха;
- забезпечення населення питною водою, продуктами і предметами першої необхідності;
- захист продуктів, харчової сировини, фуражу, вододжерел від радіаційного, хімічного та біологічного зараження (забруднення);
- житлове забезпечення і працевлаштування;
- комунально-побутове обслуговування;
- медичне обслуговування;
- навчання населення способів захисту і дій в умовах НС;
- розробка і своєчасне введення режимів діяльності в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження;
- санітарну обробку;
- знезараження (обеззараження) території, споруд, транспортних засобів, обладнання, сировини, матеріалів і готової продукції;
- підготовка сил та засобів і ведення рятувальних та інших невідкладних робіт у районах лиха і осередках безпосереднього ураження;
- забезпечення населення інформацією про характер і рівень небезпеки, порядок поведінки;
- морально-психологічну підготовку і заходи щодо підтримання високої психологічної стійкості людей в екстремальних умовах;

- заходи, спрямовані на попередження, запобігання або ослаблення несприятливих для людей екологічних наслідків НС та інші заходи.

Виконання всіх цих заходів організовується виконавчою владою та органами управління цивільної оборони відповідного рівня. Безпосередніми виконавцями цих заходів є керівники підприємств, установ і організацій.

Заходи розробляються завчасно, відображаються в планах цивільного захисту (ЦЗ) і виконуються як в період загрози, так і після виникнення НС.

Одним із головних питань є організація забезпечення населення продуктами, питною водою і предметами першої необхідності. Їжа, вода, незаражене повітря, а в холодний час і тепло є основними факторами життєдіяльності населення.

Порядок забезпечення населення продуктами, водою і предметами першої необхідності в умовах НС визначається відповідними постановами Кабінету Міністрів України. Обласні і місцеві органи, особливо торгівлі і харчування є організаторами і виконавцями цього завдання. Вони організовують нормоване постачання населення в умовах НС продовольчих товарів і предметів першої необхідності, дій особового складу формувань, створюють необхідні запаси з довготривалими термінами зберігання.

Враховуючи, що потреба води в районах розселення евакуйованих значно зросте у замиській зоні, розвивається і вдосконалюється система водопостачання і будуються нові, підтримуються у готовності існуючі вододжерела, впроваджуються системи оборотного і послідовного використання води, скорочуються невиробничі витрати користування водою з метою забезпечити значно зрослу чисельність населення в умовах пошкодження системи водопостачання. Визначається для кожного району (регіону) необхідна кількість питної води для господарських потреб, планується порядок забезпечення нею різних категорій населення. З метою кращої організації постачання населення водою у необхідних випадках створюється служба водопостачання із завданням координації та контролю за виконанням заходів. Завдання з комунально-побутового обслуговування населення

виконують міністерства житлово-комунального господарства, побутового обслуговування населення, відповідні організації і підприємства на місцях, а також комунально-технічні служби.

Підприємства побутового обслуговування міст відповідно до плану вивозять обладнання у заміську зону (райони розселення) і готують підприємства (організації) для обслуговування населення, особливо для санітарної обробки і людей і знезараження одягу, якщо виникла така необхідність (аварія на АЕС, хімічно небезпечних об'єктах).

Першочергова увага приділяється поліпшенню постачання населення товарами народного вжитку, житлових умов і медичного обслуговування, умов праці, вирішенню інших актуальних соціальних завдань. Зокрема, передбачається розширення мережі заготівельних пунктів сільськогосподарської продукції, максимальне наближення їх до місць виробництва, створення потужностей стосовно перероблення і зберігання плодоовочевої продукції безпосередньо в акціонерних товариствах, кооперативах і фермерських господарствах, а також багато інших практичних заходів, які сприяють забезпеченню життєдіяльності населення в умовах надзвичайних ситуацій.

У галузях, і особливо на об'єктах господарської діяльності, організація і проведення багатьох заходів здійснюється за участю місцевих органів державної влади і управління. Це стосується, перш за все, заходів всесторонньої підготовки заміської зони, організації евакозаходів, навчання населення застосовувати засоби і способи захисту, дій в умовах НС, забезпечення життєдіяльності, включаючи залучення до активної діяльності всього працездатного населення для ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій і катастроф, або застосування сучасних видів зброї, в тому числі робіт щодо знезараження території, різних споруд і устаткування (обладнання), сировини, матеріалів і готової продукції як на об'єктах, так і в заміській зоні.

Серед таких заходів є своєчасне забезпечення населення продуктами, питною водою і предметами першої необхідності, а також його комунально-

побутове і медичне обслуговування, а також заходи з удосконалення і підтримування у готовності засобів розвідки, спостереження і лабораторного контролю, надійне забезпечення захисту від усіх видів зараження (забруднення) харчової сировини і продуктів харчування, а також вододжерел і систем водопостачання.

Тимчасове розселення громадян у безпечних районах передбачає максимальний захист людей від радіоактивного забруднення, хімічного ураження при аваріях або катастрофах на радіаційно або хімічно небезпечних об'єктах, а також запобігання загибелі людей у випадках катастрофічного затоплення районів його проживання. У місцях розселення звільняються приміщення для розміщення евакуйованих громадян, готуються (при необхідності) колективні засоби захисту. Якщо сховищ недостатньо, то організовується їх додаткове будівництво, пристосування існуючих підвалів, гірських виробок, для чого залучається усе працездатне населення, в тому числі і евакуйовані.

Життєзабезпечення населення при НС - це сукупність взаємопов'язаних за часом, ресурсами і місцем проведення силами і засобами цивільного захисту заходів, спрямованих на створення і підтримання умов, мінімально необхідних для збереження життя і здоров'я людей у зоні НС; на маршрутах евакуації і в місцях розміщення евакуйованих; у карантинних зонах при виникненні епідемій і в зонах бактеріологічного зараження; у містечках, які створюються в польових умовах для розміщення людей.

Організація життєзабезпечення населення здійснюється місцевими органами виконавчої влади, на території яких виникла НС залежно від її рівня.

Безпосереднє життєзабезпечення населення здійснюється силами і засобами служб (систем) областей, районів та міст на території яких виникла надзвичайна ситуація. До складу цих служб (систем) входять представники організацій (незалежно від їх організаційно-правових форм), які здійснюють свою діяльність на відповідній території.

Їх основу складають підрозділи і організації комунального господарства, торгівлі, громадського харчування, енергетики, транспорту тощо, до обов'язків яких віднесені питання життєзабезпечення населення. У здійсненні заходів з життєзабезпечення беруть участь і центральні органи виконавчої влади, їхні сили і ресурси.

Першочерговими завданнями життєзабезпечення є: забезпечення населення водою, продуктами харчування, предметами першої необхідності, житлом, медичними послугами і засобами, комунально-побутовими послугами, транспортне та інформаційне забезпечення. Склад конкретних заходів забезпечення залежить від характеру НС, її масштабів, реальних потреб населення, які виникли, та інших чинників.

Заходи щодо забезпечення питною водою передбачають: визначення необхідної кількості води для побутових потреб у районі лиха; уточнення стану і можливості використання уцілілих і частково пошкоджених систем побутового водопостачання і автономних водозаборів, водоочисних споруд і установок; обладнання пунктів водозабору, очищення і роздачі води у пересувну тару; організація підвезення необхідної кількості води наливним транспортом і у розфасовці, а також подача її тимчасовими водопроводом населенню, підприємствам громадського харчування, хлібопекарням, лікувальним установам; використання простих засобів видобування і очищення води; введення і здійснення нормувань водоспоживання і посиленого контролю за якістю води; захист систем водопостачання і автономних водозаборів від радіоактивного та інших видів забруднення і хімічного зараження; підготовка, у разі необхідності, на водопроводах, які використовують воду поверхневих джерел, систем її очищення від радіоактивних, хімічних та інших небезпечних речовин; організація відновлення і ремонту пошкоджених систем побутового водопостачання, автономних водозабірних споруд.

Заходи щодо забезпечення продуктами харчування включають: оцінку необхідної номенклатури і кількості продовольства для забезпечення населення і рятувальників; централізоване отримання, облік і розподіл продовольства, у

тому числі і одержаного як гуманітарну допомогу; визначення реальних можливостей щодо виробництва продовольства, продуктів харчової і м'ясо-молочної промисловості (хліба, хлібобулочних виробів, крупи, макаронних виробів, м'яса і м'ясопродуктів, риби і рибопродуктів, молокопродуктів, жирів, цукру, овочів і овочевих консервів, солі тощо); оцінку можливостей і організацію підприємств громадського харчування; оцінку запасів продовольства на складах держрезерву і торговельних організацій; визначення необхідної кількості пунктів харчування, польових кухонь і хлібопекарень, розгортання, у разі необхідності, їх роботи; організацію, у разі необхідності, контролю за забрудненням продуктів харчування радіоактивними, хімічними та іншими небезпечними речовинами, знезаражування продовольства і харчової сировини; приготування і роздачу їжі постраждалому населенню і учасникам ліквідації наслідків НС, видачу їм продовольства відповідно до порядку і на умовах, прийнятих для даної НС.

Забезпечення постраждалого населення предметами першої необхідності передбачає: визначення необхідної кількості і номенклатури предметів першої необхідності (одягу, взуття, ковдр, посуду, засобів особистої гігієни, миючих засобів, тканин, галантереї тощо); збір, сортування і підготовку до використання предметів першої необхідності з пошкоджених складів, а також тих, що надійшли як гуманітарна допомога і взаємодопомога населення; визначення можливостей і здійснення забезпечення постраждалих за рахунок центральних та інших органів виконавчої влади і самоврядування, включаючи і наявні резерви; виявлення дефіциту і визначення шляхів його покриття за рахунок перерозподілу продукції на території, яка постраждала; підготовку запитів про гуманітарну та інші види допомоги; організацію, у разі необхідності, контролю за забрудненням предметів першої необхідності, які підлягають видачі населенню, їх знезаражування; захоронення забруднених предметів першої необхідності, які за результатами контролю є непридатними до використання; визначення місця і порядку видачі, здійснення видачі

предметів першої необхідності; організацію пересувних пунктів і відділень служб постачання.

Забезпечення постраждалого населення тимчасовим житлом передбачає: визначення потреби населення у тимчасовому житлі в зоні НС, а також у місцях розміщення евакуйованих (відселених) і потреби населення в постійному житлі, якщо наявне не підлягає відновленню, або знезаражуванню; проведення інвентаризації житлового фонду, який зберігся, оцінку ступеня пошкодження (руйнувань, забруднення) об'єктів виробничого і соціального призначення; направлення запитів про поставку житла, яке швидко будується; розгортання тимчасового житла (намети, пересувні і збірні будиночки тощо); підготовку санаторіїв, будинків відпочинку, пансіонатів, спортивних і дитячих таборів та інших громадських будівель і споруд для розміщення осіб, які втратили житло, а також евакуйованих; організацію контролю за забрудненням приміщень, які призначені для тимчасового розміщення постраждалих та їх знезаражування. Забезпечення населення житлом, замість втраченого внаслідок НС, здійснюється після ліквідації НС за рахунок страхових виплат і допомоги держави.

Важливе місце при подоланні медико-санітарних наслідків НС посідає постачання медичним майном і медикаментами. Зокрема, воно передбачає: визначення потреби в медикаментах, запасах донорської крові та інших засобах; нагромадження і використання ліків, обладнання та іншого медичного майна в необхідних обсягах і номенклатурі; визначення шляхів ліквідації дефіциту медикаментів і медичного майна за рахунок перерозподілу внутрішніх ресурсів, а також поставок з інших регіонів, підготовку і подання відповідних заявок.

Забезпечення постраждалого населення комунально-побутовими послугами передбачає: уточнення обсягів паливних ресурсів, які збереглися, стаціонарних тепло-, енергоджерел, необхідної кількості палива та енергії; використання, за можливістю, як джерел енергії локомотивів, річкових та морських суден; визначення необхідної кількості нестандартних, простих

засобів обігріву і електропостачання (печі, пересувні малогабаритні котельні, дизель-електростанції, акумулятори тощо) та постачання їх населенню; визначення необхідних обсягів першочергового відновлення водопровідних, каналізаційних, теплових, газових, електро- і тепломереж; забезпечення населення в зоні НС і місцях евакуації лазнями, душовими, пральними, туалетами, організації лазне-прального обслуговування, використання для цього пересувних засобів; проведення, у разі необхідності, знезаражування комунальних і побутових стічних вод, організація лазне-прального обслуговування за межами зон радіоактивного (хімічного) забруднення; виділення необхідних сил та засобів для поховання загиблих і необхідної кількості місць поховання; організація та видалення побутових відходів на житловій території зони НС.

Транспортне забезпечення населення полягає в транспортному обслуговуванні заходів життєзабезпечення населення (доставка ресурсів), а також в транспортному обслуговуванні лікувально-евакуаційних заходів і евакуації населення.

Інформаційне забезпечення передбачає комплекс заходів щодо своєчасного інформування населення з усіх питань, пов'язаних з НС. В інформації, яка доводиться до населення, помітне місце відведено питанням першочергового життєзабезпечення. Обов'язково повідомляється про розміщення пунктів роздачі води та їжі, медичної допомоги, організацію комунально-побутового обслуговування тощо.

Підсумовуючи, слід зауважити, що проблема життєзабезпечення населення, постраждалого за умов НС, є одним з важливих завдань служб екстреного реагування на виникнення НС.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За 2017 рік валюта балансу ТОВ «Аквастрада» збільшилась на 816,3 тис. грн. або на 40 %. У 2017 році збільшились необоротні активи – на 671,4 тис. грн.. або 35%, через придбання основних засобів на 636 тис. грн.. або на 36% та інших необоротних активів – на 35,4 тис. грн.. або на 61%, що свідчить про зниження мобільності капіталу ТОВ «Аквастрада».

У даний період зросла вартість оборотних активів – на 144,9 тис. грн. або 166%. Такий ріст зумовлений збільшенням обсягів дебіторської заборгованості на 159,3 тис. грн. або 856%.

У 2017 році знизилась вартість виробничих запасів на 11,7 тис. грн.. або 18%, що оцінюється позитивно. За цей же період зріс власний капітал ТОВ «Аквастрада» на 670,7 тис. грн.. або на 35% та поточні зобов'язання – на 178,5 тис. грн. або на 390%, що свідчить достатній рівень автономії та фінансову незалежність.

За 2018 рік валюта балансу ТОВ «Аквастрада» збільшилась на 48,1 тис. грн.. або на 1%. У 2018 році збільшились необоротні активи – на 35,4 тис. грн.. або 1%, через придбання основних засобів на 50,1 тис. грн.. або на 2%. Вибуття інших необоротних активів призвело до зменшення необоротних активів на 14,7 тис. грн.. або на 1% ТОВ «Аквастрада».

У даний період зросла також вартість оборотних активів – на 12,7 тис. грн.. або 5%. Такий ріст зумовлений збільшенням обсягів виробничих запасів на 35,1 тис. грн.. або 65% та грошових коштів – на 6,5 тис. грн.. або на 1083%.

Дебіторська заборгованість за товари у 2018 році знизилась на 28,9 тис. грн. або 16%. Скорочення темпів дебіторської заборгованості свідчать про мобільність оборотних активів ТОВ «Аквастрада».

За цей же період зріс власний капітал ТОВ «Аквастрада» на 125,7 тис. грн.. або на 4% при зниженні поточних зобов'язань – на 101,5 тис. грн.. або на 45%, що свідчить про збільшення рівня автономії.

Вертикальний аналіз підтверджує попередній результат. Зросла питома вага дебіторської заборгованості у 2017 році та знизилась у 2018 році, знизилась питома вага запасів у 2017 році та зросла у 2018 році, зросла питома вага поточних зобов'язань у 2017 році та знизилась у 2018 році, знизилась питома вага непокритого збитку у 2018 році.

Сума реальних активів ТОВ «Аквастрада» у 2016 році становила 1977,5 тис. грн., у 2017 році — 2637,2 тис. грн., у 2018 році – 2707,7 тис. грн., тобто збільшилась у 2017 році порівняно із 2016 роком на 959,7 тис. грн., а у 2018 році порівняно із 2017 роком – на 70,5 тис. грн. Питома вага реальних активів знизилась із 94 % у 2016 році до 93% — у 2017 році, а у 2018 році зросла порівняно із 2017 роком на 1%. Темп зростання активів у 2017 році становить 133%, майна – 140%, у 2018 році – 102%, майна – 101%.

Ваги реальних активів у 2018 році на 1% є позитивною, однак випередження темпу зростання активів у порівнянні з темпом зростання майна в на 1% не сприяють покращенню якості балансу.

Власні оборотні кошти ТОВ «Аквастрада» у 2017 році скоротилися на 33,6 тис. грн. або 19%, що обумовлене збільшенням необоротних активів. У 2018 році власні оборотні кошти ТОВ «Аквастрада» збільшились на 114,2 тис. грн., що обумовлене ростом власного капіталу на 125,7 тис. грн. та забезпечення наступних витрат – на 23,9 тис. грн.

На ТОВ «Аквастрада» у 2018 році відбулося покращення результатів порівняно з даними 2017 року. Це зумовлено ростом доходів. Скорочення результату у 2017 році зумовлено зростанням інших операційних витрат із 412,1 тис. грн. у 2016 році до 483,6 тис. грн. у 2017 році.

Аналіз структури збитку дає змогу визначити, що основну частину збитку як у 2018 році, так і у 2017 та 2016 роках становить собівартість.

Фінансовий результат, від основної діяльності у 2018 році дещо збільшився на 5,8 тис. грн. або 9,8%, що зумовлено ростом доходів, а у 2017 році порівняно із 2016 роком зменшився на 50,1 тис. грн. або 84,92%, що оцінюється негативно.

Збиток у 2017 році зріс на 50,1 тис. грн., про що свідчить ріст собівартості та її складових у 2017 році. Збиток у 2018 році зменшився на 5,8 тис. грн. Про зниження збитку свідчить зменшення собівартості на 5% в порівнянні із 2017 роком.

Підприємство протягом років отримує збитки. Про це свідчать дані показників збитковості активів. Зазначені розраховані види збитковості за 2018р. зросли в порівнянні з аналогічними показниками збитковості 2017 р. Така тенденція вказує на не комплексне використання матеріальних ресурсів та власного капіталу. Рентабельність реалізації та загальна рентабельність у 2018 році має тенденцію до збільшення порівняно із 2017 роком, що свідчить про наближення планових розрахунків реалізації продукції, її собівартості до фактично здійснених.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аналіз господарської діяльності: Опорний конспект лекцій / Укл. Барабаш Н. – К.: КНЕУ, 2008. – 256 с.
2. Арасланов Т. Аудит й консалтинг – малому бізнесу / Т. Арасланов // Аудитор. – 2010. – №11. – С. 3-14.
3. Аудит і ревізія діяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 „Облік і аудит” / Ф.Ф.Бутинець, та ін.; За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП „Рута”,2005. – 416с.
4. Аудит і ревізія підприємницької діяльності. Навчальний посібник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП „Рута”, 2004. – 109 с.
5. Барбелюк О. Державна реєстрація за новим Законом не спричинить затримок та черг / О. Барбелюк. // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №80. – С. 4.
6. Облікова політика малого підприємства / Н. Білова // Податки та бухгалтерський облік. – 2007. – № 4. – С. 20.
7. Білова Н. Спрощений облік для виробничих підприємств / Н. Білова // Податки та бухгалтерський облік. – 2007. – № 97. – С. 18-24.
8. Білова Н. Фінансова звітність суб'єкта малого підприємництва / // Податки та бухгалтерський облік. – 2007. – 568. – С. 22-24.
9. Білоус О.С. Податковий і бухгалтерський облік на малих підприємствах./ О.С.Білоус, П.М.Герасим, П.Я.Хомин. – Т.: СМП „Астон”,2000. – 216с.
10. Бодюк А.В. Методологічні та нормативно-правові аспекти аудиту підприємницької діяльності: Монографія. – К.: Кондор, 2005. – 356с.
11. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І. Економіка підприємств: Навчальний посібник. – Львів, 2008. – 453 с.
12. Борщ Н. Облік на малих підприємствах. Облік розрахунків з підзвітними особами. // Податки та бухгалтерський облік. – 2009. –№13. – С. 47-48.
13. Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.Л. Бухгалтерський облік. Навч.

- пос. Житомир: ЖІТІ, 2004. – 672с.
14. Бутинець Ф., Чижевська Л., Герасимчук Н. Бухгалтерський, управлінський облік. Навчальний посібник для студентів спеціальності „Облік і аудит”. – Житомир: ЖІТІ, 2005. – 443 с.
 15. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП „Рута”, 2002. – 672 с.
 16. Буторина М. Методика учета затрат для небольших фирм. // Бізнес – 2009. – №37. – С. 78-80.
 17. Бухгалтерський облік в Україні. Навчальний посібник. Нормативно-практичні матеріали. / За ред. Р.Л.Хом’яка. – Львів: Національний університет „Львівська політехніка” (Інформаційно видавничий центр „Інтелект+ ”Інститут післядипломної освіти”), ”Інтелект-Захід”, 2001.–728с.
 18. Бухгалтерський облік і фінансова звітність СПД. // Баланс. – 2006. –№32. – С. 42.
 19. Бухгалтерський облік на малих підприємствах за різними формами. / М.Я.Матвійів, П.Я.Хомин. – К.: ЦНЛ, 2004. – 350с.
 20. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: Навчально – практичний посібник / За ред. С.Ф. Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ „Башше-Клуб”, 2004. – 768 с.
 21. Бухгалтерський облік: нормативна база. / Уклад. Ільяшенко С. – Х.: Фактор, 2011. – 252с.
 22. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир: ЖІТІ, 2006. – 806 с.
 23. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики – К.: Т-во „Знання” КОО, 2007. – 277с.
 24. Варналій З.С. Основи підприємництва: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2008. – 239 с.
 25. Вашків П.Г. Як організувати малий бізнес. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 75с.

26. Вказівки про склад і порядок заповнення облікових реєстрів малими підприємствами. // Податки та бухгалтерський облік. -1999.-№ 10.-С.17-26.
27. Владимирська К. Нові касові операції у підприємців: що можна та чого не можна. // 2005. –№25(792). – С. 50-56.
28. Войтенко Т. Облікова політика: стратегія підприємства. // Податки та бухгалтерський облік. – 2007. – №1-2. – С. 15-23.
29. Воротняк О.С. Фінансовий облік та аналіз в системі управління підприємством // Вісник Житомирського інженерно-технічного інституту. – 2009 – №9. – С. 236-240.
30. Габрук О. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності: економічна мотивація її застосування на підприємстві. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №11. – С.50-54.
31. Гарасим П.М., Журавель Г.П., Хомин П.Я. Податковий облік і звітність на підприємствах: Навч. пос. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 448с.
32. Дивеев-Кириленко О.Р. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. – Тернопіль: „Астон”, 2009. – 360 с.
33. Довідник приватного підприємця / За загальною ред. В.Д. Кольги. - К.: Літера ЛТД, 2011. – 224 с.
34. Дупай М.М., Денчук П.Н., Питель С.В. Організація, облік, звітність та оподаткування малого бізнесу: Навчальний посібник. – Тернопіль: „Астон”, 2002. – 222 с.
35. Економічний аналіз: Навчальний посібник / За ред. проф. М.Г.Чумаченка.– К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
36. Завгородний В.П. Настольная книга бухгалтера малого бизнеса. – К.: ВИРА-Р; Дакор, 2005. – 728 с.
37. Закон України „Про аудиторську діяльність”. // Бюлетень законодавства і юридична практика України. – 2000. – № 8. – С. 221-225.
38. Золотухін О. Чи повинен приватний підприємець вести облік своєї діяльності. // Вісник податкової служби України.–2010. С. 51-54.
39. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу. Навчальний посібник. – 2-ге

- вид. – К.: Знання-Прес, 2001. – 206 с.
40. Каталог дозвільних та регуляторних норм у сфері підприємницької діяльності: Довідник. – К.: Ужгород, 2011. – 340с.
 41. Кононенко О. Облік на малих підприємствах: Відображення в обліку утримань із заробітної плати. // Податки та бухгалтерський облік. – 2011.– № 67. – С. 51-52.
 42. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2000. – 378 с.
 43. Костюк Д. Бухгалтерський облік на малих підприємствах згідно з П(С)БО. / Д.Костюк, В.Кузнецов – 6-те вид., доп. і перероб. – Х.: Фактор, 2009. – 216с.
 44. Костюк Д. Складності спрощеної форми бухгалтерського обліку. // Податки. – 2010. – № 31. – С. 16-39.
 45. Лист Держкомпідприємництва України від 02.10.2002р. №1-312/5319 „Стосовно „другої” книги обліку доходів і витрат єдиноплатника” // Консультант бухгалтера. – 2005. – №48(172). – С. 28-29.
 46. Ляпіна К.М. та ін. Національна програма розвитку малого підприємництва. Очікування, проблеми, перспективи.–К.:ІКС,2011.–158с.
 47. Мальшакова С. Податковий облік і звітність за єдиним податком. // Баланс-Агро. – 2010. – №4. – С. 20-26.
 48. Марченко Н. Бухгалтерський облік на підприємствах, що сплачують єдиний податок. // Баланс. – № 11. – С. 45.
 49. Матвіїв М.Я., Хомин П.Я. Спрощена форма обліку на малих підприємствах за стандартами: Монографія. – Тернопіль: ВАТ „Поліграфіст”, 2001. – 176 с.
 50. Мізюк В. Скорочена фінансова звітність за П(с)БО-25 // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – №8(1041). – С. 46-51.
 51. Мізюк В. Як відобразити результати інвентаризації малим підприємствам, що ведуть спрощений облік. // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – №112(1023). – С. 29

52. Мізюк В. Як підприємцю — платнику єдиного податку обліковувати доходи і витрати. // Все про бухгалтерський облік.—2010.—№ 88.—С. 35-38.
53. Моссаковський В. Про порядок обліку результатів діяльності малих підприємств. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №7. – С. 50-53.
54. Мочерний С.В., Устенко О.А., Чоботар С.І Основи підприємницької діяльності: Підручник. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 280 с.
55. Муравьев А.И., Игнатъев А.М., Крутик А.Б. Малый бизнес: Экономика, организация, финансы: Учебн. пособие для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: „Изд. дом „Бизнес-пресса”, 2009. – 608с.
56. Мурзов В., Журавська І. Звітність єдиноплатників: оманлива простота // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2009.– С. 31-37.
57. Наказ МФУ „Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами” від 25.06.2003р. №422 // Бухгалтерський облік: нормативна база. – 10-те вид., перер. і доп. / Укладач Я.Кавторєва, Ф.Федорченко. – Х.: Фактор, 2004. – 512с. – С. 454-489.
58. Онищенко Т. Приватний підприємець. - Х.: Фактор, 2011 .-452 с.
59. Організація бухгалтерського обліку. Підручник для студ. спеціальності „Облік і аудит” ВНЗ. / За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. – 3-те вид. доп. і перер.– Житомир: ПП „Рута”, 2002. – 592с.
60. Організація і методика проведення аудиту. / В.В.Сопко, Н.І.Верхоглядова, В.П.Шило, Я.Б.Ільїна. – К.: Професіонал, 2004. – 624с.
61. Основи економічної теорії: Підручник / А.А. Чухно, Ещенко П.С., Г.Н.Климко: / За ред. А.А. Чухна. – К.; Вища школа, 2007. – 606 с.
62. Основи економічної теорії: Підручник: у 2 кн. Кн. 2: Підприємництво, маркетинг, менеджмент. Відтворення в національному та світовому господарстві. / Ю.В. Ніколенко, М.М. Діденко, А.В. Шегда та ін. / За ред. Ю.В. Ніколенка. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Либідь, 2008. – 272с.
63. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник. / Відп. ред. Климко – К.: Знання-Прес, 2002. – 685 с.

64. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Посібник. / За ред. А.А. Григорука, М.С. Палюха. – Тернопіль, 2004. – 252 с.
65. Основи підприємництва та бізнес планування / За ред. к.т.н. В.П.Мандзій–Львів. – 2004. – 60с.
66. Основи економічної теорії /За ред. С.В. Мочерного. – Тернопіль: Тарнекс, 2003. – 463с.
67. Панасюк В.М., Ковальчук Є.К., Бобрівець С.В. Податковий облік: організація, нормативне забезпечення, податкові розрахунки, звітність: Навчальний посібник. – Тернопіль: „Астон”, 2003. – 304 с.
68. Пархоменко В. Бухгалтерський облік на малих підприємствах // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №7. – С. 24-28.
69. Пархоменко В. Про спрощену форму бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008.– № 10. – С.19-22.
70. Пархоменко В., Голов С. Організація бухгалтерського обліку за спрощеним планом рахунків // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – С.5-17.
71. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 19 квітня 2001 р. №186 // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – №5. – С 3-4.
72. Поліщук Н. Підприємницька діяльність як сукупність відповідних економічних процесів: результативність складових частин. // Економіст. – 2009. – №9. – С. 28-31.
73. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. – Т.: Економічна думка, 2006. – 416с.
74. Порядок подання фінансової звітності затв. постановою КМУ від 28.02.2000р. №419 // Все про бухгалтерський облік. – №8(1041).– С.58-59.
75. Приватне підприємництво в Україні. / Упорядники О.Е. Користін, М.В.Савчук. – К.: Бібліотека офіційних документів, 2008. – 264 с.

76. Про внесення змін до Закону України „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”: Закон України. // Офіційний вісник нормативно-правових актів з митної справи, фінансів, податків та бухгалтерського обліку. – 2000. – №30. – С. 86.
77. Про внесення змін до Положення про спрощену форму бухгалтерського обліку суб’єктів малого підприємництва. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 50 – С. 143-145.
78. Розвиток підприємництва в Україні. / Кер. авт. кол. П.Гайдуцький. – К.: Нора-друк, 2006. – 248с.
79. Рудий Є. Чи потрібно ПП вести таблиці обліку використання робочого часу? // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – №120(1031). – С. 29-30.
80. Рудий Є. Чи існує відповідальність за несвоєчасні сплату єдиного податку та подання звіту ПП-єдинником. // Все про бухгалтерський облік. – 2007.– №91(1002). – С. 58.
81. Савченко О. Єдиний податок. – 8-ме вид. перероб., і доп. – Х.: Фактор, 2007. – 192с.
82. Сапсай І. Державі потрібен малий бізнес, а малому бізнесу – державна підтримка. // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – №6. – С. 9-10.
83. Серединська В.М. і ін. Теорія економічного аналізу: Підручник / В.М.Серединська, О.М.Загородна, Р.В.Федорович. За ред. Р.В.Федоровича. – Тернопіль: „Укрмедкнига”, 2002. – 324 с.
84. Серікова Т.М., Понікаров В.Д., Кожанова Є.П., Оленко І.П. Облік, аналіз і аудит: Навч. пос. – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2009. – 380с.
85. Сизоненко В.О. Підприємництво: Підручник. – К.: Вікар, 1999. – 438 с.
86. Скирпан О.П., Палюх М.С. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник.– Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 496 с.
87. Скотнікова Л.П. Бухгалтерський облік і фінансова звітність на підприємстві. Навч. метод. пос. / Л.П.Скотнікова, Т.М.Миланич, О.О.Солодовнік. – Харків. В-д „ІНЖЕК”, 2006. – 328с.
88. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку,

- контролю і аналізу: Підручник. – К.: КНЕУ. – 2006. – 206с.
89. Спільна діяльність без створення юридичної особи: методологія обліку // Головбух. – 2011. – № 51. – С. 51-58.
 90. Спрощена система бухгалтерського обліку: простіше - не завжди краще. // Все про бухгалтерський облік. – 1998. – № 104.
 91. Спрощений план рахунків. /За ред. В.М.Пархоменка.–Х.:Фактор,2007.–88с.
 92. Сук Л., Сук П. Бухгалтерський облік у малих підприємствах. // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – №21. – С. 2-9.
 93. Сук П. Облік у малому і середньому бізнесі. // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2009. – № 3. – С. 45-46.
 94. Сук П. Спрощений облік в дрібному бізнесі // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2006. – № 6. – С. 6-8.
 95. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – 485с.
 96. Указ Президента України „Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності суб’єкта малого підприємництва”. // Фінансова консультація. – 2002. – № 4. – С. 15-17.
 97. Упрощенный бухучет. // Бухгалтер. – 2011. – № 15. – С. 73-76.
 98. Усач Б.Ф. Аудит: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 223 с.
 99. Фастовець М. Особливості бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні за умов впровадження міжнародних стандартів.// Наукові записки. – Серія: економіка. 2006. – №10. – С.206-209.
 100. Цветкова В. Застосування спрощеної системи оподаткування обліку та звітності суб’єктами малого підприємництва – юридичними особами у 2001 році та аналіз економічної ефективності надходження єдиного податку. // Вісник податкової служби України. – 2006. – № 13. – С 8-12.
 101. Церетелі Л. Особливості бухгалтерського і податкового обліку при сплаті єдиного податку // Вісник податкової служби України.–2011.–№37.–С.32-40.
 102. Чи оштрафують підприємця за перевищення ліміту розрахунку готівкою.// Все про бухгалтерський облік. – 2010. – №74. – С. 21.

103. Шевченко І. Бухгалтерський облік і звітність СМП. Податки і збори, пов'язані з виплатою доходів оплати праці. // Баланс. – 2010. – №32. – С.42-48.
104. Шевченко І. Облік витрат приватного підприємця. // Баланс. – 2010. – №17. – С. 45-48.
105. Шиповський О. Реєстрація фізичних і юридичних осіб по-новому. // Головбух. – 2011. – №24. – С. 2-23.